

החלוקה הדתית בחברה הישראלית

פערים עמוקים בקרב יהודים, כמו גם בין יהודים לבין ערבים, לגבי ערכים פוליטיים ותפקיד הדת בחיים הציבוריים

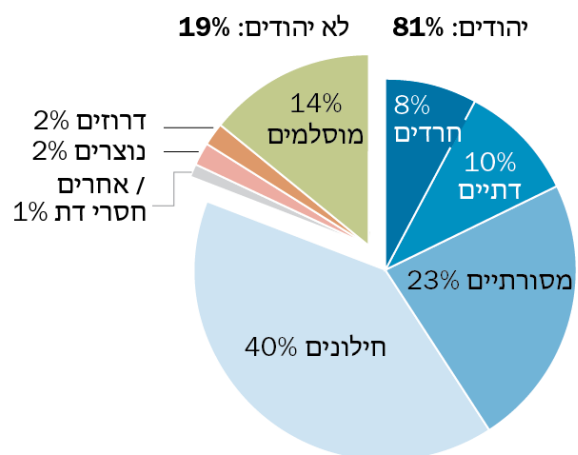
כמעט 70 שנה לאחר הקמת מדינת ישראל, האוכלוסייה היהודית במדינה נותרה מאוחדת מאחורי הרעיון שישראל היא מולדתו של העם היהודי וארץ מקלט חיונית מפני האנטישמיות הגואה ברחבי העולם. אך יחד עם מקורות אחדות אלה, מצא סקר נרחב חדש שנערך על ידי Pew Research Center גם שסעים עמוקים בחברה הישראלית – לא רק בין יהודים ישראלים לבין המיעוט הערבי בארץ, אלא גם בקרב תת-קבוצות בקרב היהודים בישראל.

כמעט כל היהודים הישראלים הזדהו עם אחת מארבע קטגוריות: חרדים, דתיים, מסורתיים או חילונים.

אמנם יהודים דתיים מאוד וחילונים מתגוררים באותה מדינה קטנה וחולקים מסורות רבות, אך במידה רבה הם חיים בעולמות חברתיים נבדלים, עם מיעוט יחסי של חברים קרובים ונישואים עם בני זוג מחוץ לקבוצה שלהם. למעשה מצא הסקר כי יהודים חילונים בישראל חשים פחות בנוח עם הרעיון שאחד מילדיהם עשוי יום אחד להתחתן עם בן זוג חרדי - מאשר עם הרעיון שאחד מילדיהם עשוי

הנוף הדתי המגוון בישראל

אחוז המבוגרים בישראל אשר מזדהים כ-

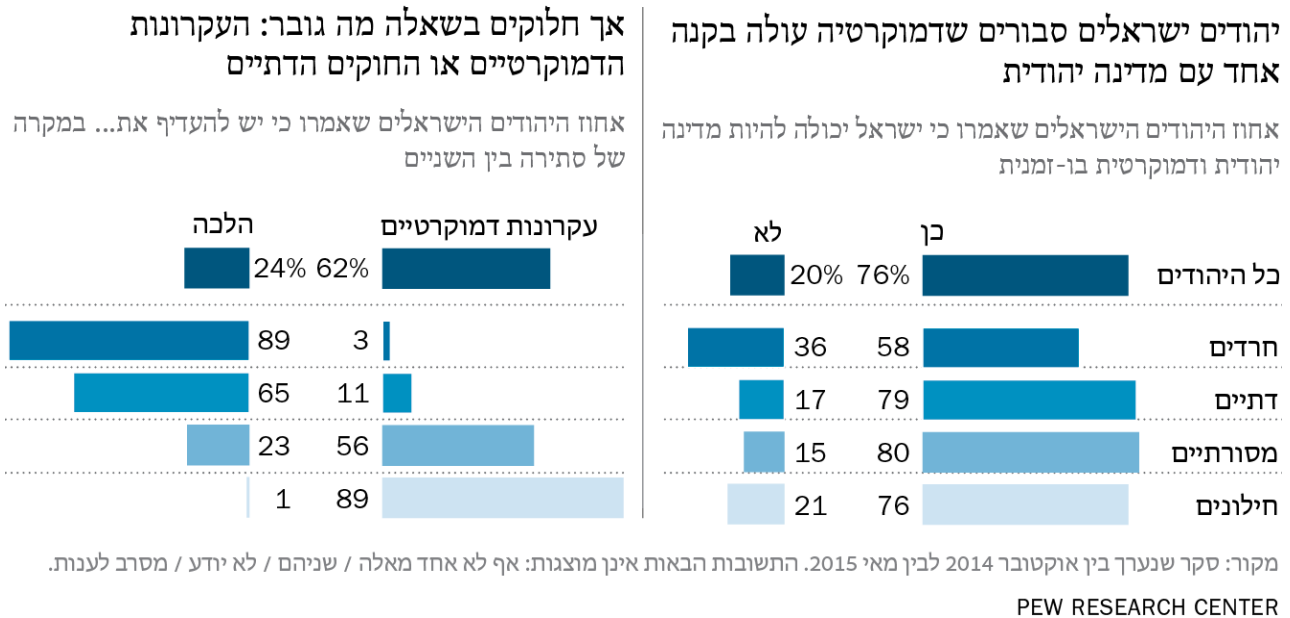

מקור: סקר שנערך בין אוקטובר 2014 לבין מאי 2015. חלק קטן מהמשייבים היהודים (>0.5%) לא ציינו את תת-הקבוצה שלהם.

PEW RESEARCH CENTER

להתחתן עם בן זוג נוצרי.

זאת ועוד, הבדלים אלה משתקפים בעמדות מנוגדות באופן בולט לגבי שאלות רבות בנושאי מדיניות ציבורית, כולל נישואין, גירושין, המרת דת, גיוס לצבא, הפרדה מגדרית ותחבורה ציבורית. במידה מכרעת, יהודים חרדים ודתיים (שניהם נחשבים לאורתודוקסים) מביעים את הדעה שעל ממשלת ישראל לקדם אמונות וערכים דתיים - ואילו יהודים חילונים תומכים מאוד בהפרדה בין דת ומדינה.

רוב היהודים, בכל הקשת הדתית, מסכימים בעיקרון כי ישראל יכולה להיות מדינה דמוקרטית ומדינה יהודית בו-זמנית. אולם הם חלוקים בשאלה מה צריך לקרות, בפועל, אם קבלת החלטות דמוקרטית מתנגשת עם חוקי ההלכה היהודית. הרוב המכריע של היהודים החילונים אומרים שיש לתת עדיפות לעקרונות דמוקרטיים על פני חוקי הדת, ואילו שיעור גדול דומה של יהודים חרדים אומרים שיש לתת עדיפות לחוקי הדת.

באופן יסודי עוד יותר, קבוצות אלה חלוקות בשאלה מהו עיקרה של הזהות היהודית: רוב החרדים אומרים ש"להיות יהודי" זה בעיקר עניין של דת, ואילו יהודים חילונים נוטים לומר שזה בעיקר עניין של מוצא ו/או תרבות.

ברור כי הזהות היהודית בישראל היא מורכבת ומכסה מגוון תפיסות של דת, מוצא, לאום ומשפחה. כאשר נשאלו "מהי הדת הנוכחית שלך, אם יש?", השיבו כמעט כל היהודים הישראלים כי הם יהודים – וכמעט אף אחד מהם לא אמר שהוא חסר דת – למרות שכמחציתם מתארים את עצמם כחילונים ואחד מכל חמישה אינו מאמין באלוהים. עבור חלקם, הזהות היהודית קשורה גם לגאווה לאומית ישראלית. רוב היהודים החילונים בישראל אומרים כי הם רואים את עצמם קודם כל ישראלים ורק אחר כך יהודים, בעוד שרוב היהודים האורתודוקסים (חרדים ודתיים) אומרים כי הם רואים את עצמם קודם כל יהודים ורק אחר כך ישראלים.

הסקר בחן גם את ההבדלים בין יהודים ישראלים המבוססים על גיל, מין, השכלה, מוצא (אשכנזי או ספרדי / מזרחי) ומאפיינים דמוגרפיים נוספים. למשל, ספרדים / מזרחיים באופן כללי שומרים יותר מצוות מאשר אשכנזים; ואילו גברים נוטים מעט יותר מנשים לומר כי יש לתת עדיפות להלכה על פני עקרונות דמוקרטיים. אך במובנים רבים, הבדלים דמוגרפיים אלה מתגמדים ליד התהומות העמוקים אשר פעורים בין ארבע התת-קבוצות הדתיות שמרכיבות את האוכלוסייה היהודית בישראל.

הגדרה עצמית של יהודים בישראל

כמעט כל היהודים הישראלים שרואינו במסגרת סקר זה הגדירו את עצמם כחרדים, דתיים, מסורתיים או חילונים. להלן תיאור קצר של תוצאות הסקר לגבי קטגוריות אלה.

חרדים (9% מהיהודים, 8% מכלל הישראלים

הבוגרים) הסקר מראה כי יהודים שמתארים את עצמם כחרדים בדרך כלל מקפידים יותר על חוקי ההלכה ומביעים העדפה חזקה למדינה יהודית שבה חוקי הדת יקבלו עדיפות על פני עקרונות דמוקרטיים.

דתיים (13% מהיהודים, 10% מכלל הישראלים

הבוגרים) הסקר מצא שרוב הדתיים מקיימים את מצוות הדת (שמירת כשרות ושבת, למשל). אך הם יותר מעורים בחברה הכללית בישראל מאשר החרדים, והרבה יותר גברים דתיים שירתו בצבא מאשר גברים חרדים.

מסורתיים (29% מהיהודים, 23% מכלל הישראלים

הבוגרים) "מסורתיים" מכסים טווח רחב באמצע בין אורתודוקסיות לחילוניות - והם מדווחים על מידות שונות מאוד של הקפדה דתית. במונחי האמונות והנהגים הדתיים, המסורתיים הם הקבוצה המגוונת ביותר מבין ארבעת סוגי היהודים על פי הגדרה עצמית.

חילונים (49% מהיהודים, 40% מכלל הישראלים

הבוגרים) על אף שמם, חילונים רבים מקיימים מסורות דתיות מסוימות, כגון שמירה על כשרות או צום ביום כיפור. אך בדרך כלל הם מתנגדים לשליטת הרבנות האורתודוקסית בנישואין ובגירושין והם גורסים כי יש לתת עדיפות לעקרונות דמוקרטיים על פני חוקי הדת.

אמנם מרבית הישראלים הם יהודים, אך מיעוט גדל והולך (כיום בערך אחד מכל חמישה בוגרים) משתייך לקבוצות אחרות. רוב התושבים הלא-יהודים בישראל הם בני ערבים מבחינה אתנית ומזדהים מבחינה דתית כמוסלמים, נוצרים או דרוזים¹.

הסקר מראה כי ערבים ישראלים בדרך כלל אינם חושבים שישראל יכולה להיות מדינה יהודית ודמוקרטית בו-זמנית. רוב המוסלמים, הנוצרים והדרוזים מביעים עמדה זו. במידה מכרעת, בני כל שלוש הקבוצות הללו אומרים שאם יש סתירה בין החוק היהודי לבין הדמוקרטיה - יש לתת עדיפות לדמוקרטיה.

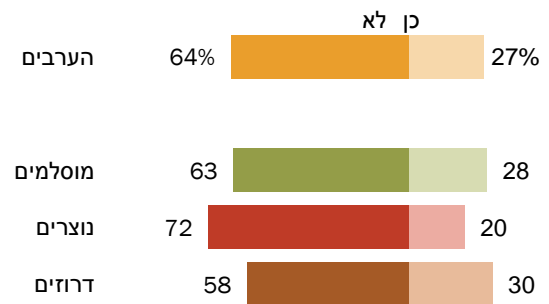
אך אין פירוש הדבר שרוב הערבים בישראל הם חילונים. למעשה, רוב המוסלמים והנוצרים תומכים בקיום חוקי הדת שלהם בקהילות שלהם. כ-58% מהמוסלמים תומכים בהשלטת השריעה כחוק הרשמי עבור מוסלמים בישראל, בעוד ש-55% מהנוצרים תומכים בקביעת חוקי התנ"ך כחוק המדינה עבור נוצרים.

כשמונה מכל עשרה ערבים ישראלים (79%) אומרים שקיימת אפליה רבה בחברה הישראלית כנגד מוסלמים, שהם המיעוט הדתי הגדול ביותר. לעניין זה, היהודים סבורים להפך; רובם המכריע (74%) אומרים שאינם רואים אפליה רבה כנגד מוסלמים בישראל.

בה בעת, דעת הקהל בקרב יהודים חלוקה בשאלה האם ישראל יכולה להיות בית לאומי עבור יהודים תוך כדי קיום המיעוט הערבי במדינה. כמעט חצי מהיהודים הישראלים אומרים שיש לגרש או לסלק את הערבים מישראל, כולל בערך אחד מכל חמישה יהודים בוגרים אשר מסכימים במידה רבה עם עמדה זו.

רוב הערבים אומרים כי ישראל לא יכולה להיות מדינה יהודית ודמוקרטית בו-זמנית

אחוז הישראלים ... שאמרו כי ישראל יכולה להיות מדינה יהודית ודמוקרטית בו-זמנית

מקור: סקר שנערך בין אוקטובר 2014 לבין מאי 2015. התשובות הבאות אינן מוצגות: לא יודע / מסרב לענות.

PEW RESEARCH CENTER

¹ כמעט כל המוסלמים (99%) והנוצרים (96%) שהשיבו לסקר בישראל הזדהו כערבים. שיעור נמוך מעט בקרב הדרוזים (71%) אמרו שהם ערבים מבחינה אתנית. משיבים דרוזים אחרים הגדירו את שיוכם האתני "אחר", "דרוזי" או "דרוזי-ערבי". התוצאות עבור קבוצות דת אחרות אלה המוצגות בדוח זה כוללות את כל המשיבים אשר מזדהים כמוסלמים, כנוצרים או כדרוזים - ולא רק את אלה שאומרים גם כי הם ערבים.

ההבדלים בין יהודים לערבים משתקפים גם בעמדותיהם לגבי תהליך השלום. בשנים האחרונות, החלו הערבים בישראל להטיל ספק במידה גדלה והולכת בכך שניתן למצוא דרך לדו-קיום בשלום של מדינת ישראל לצד מדינה פלסטינית עצמאית. רק בשנת 2013, כשלושה רבעים מ הערבים הישראלים (74%) אמרו כי פתרון של שלום הכולל שתי מדינות הוא אפשרי. נכון לתחילת 2015, 50% אומרים כי תוצאה כזו היא אפשרית.

ערבים ישראלים מפקפקים מאוד בכנותה של ממשלת ישראל בניסיון להגיע להסכם שלום, ואילו יהודים ישראלים מפקפקים באותה מידה בכנותם של המנהיגים הפלסטיניים. אך נראה כי חוסר-האמון מצוי בשפע: כ-40% מהיהודים הישראלים אומרים כי הממשלה שלהם אינה פועלת בכנות להשגת שלום, ושיעור דומה של ערבים ישראלים אומרים אותו הדבר לגבי המנהיגים הפלסטיניים.

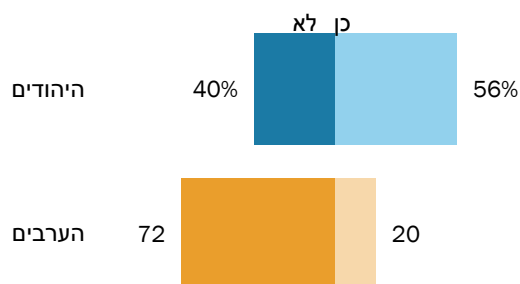
יהודים וערבים ישראלים - ואפילו ערבים בעלי שיוך דתי שונה - מבודדים אלה מאלה מבחינה חברתית. הרוב המכריע של היהודים (98%), המוסלמים (85%), הנוצרים (86%) והדרוזים (83%) אומרים שרוב או כל החברים הקרובים שלהם שייכים לאותה קבוצה דתית כמוהם.

יהודים נוטים יותר מערבים לומר שכל החברים שלהם שייכים לאותה קבוצה דתית כמוהם. במידה מסוימת, הדבר עשוי לשקף את העובדה שרוב האוכלוסיה

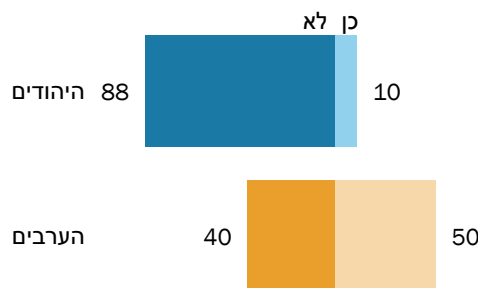
בישראל היא יהודית. שני שלישי מהיהודים הישראלים (67%) אומרים שכל החברים שלהם הם יהודים. לשם השוואה, 38% מהמוסלמים, 21% מהנוצרים וכן 22% מהדרוזים אומרים שכל החברים שלהם הם בני אותה דת כמוהם.

ספק הדדי לגבי כנות המנהיגים בתהליך השלום

אחוז הישראלים שאומרים כי ממשלת ישראל פועלת בכנות להשגת שלום

אחוז הישראלים שאומרים כי ההנהגה הפלסטינית פועלת בכנות להשגת שלום

מקור: סקר שנערך בין אוקטובר 2014 לבין מאי 2015. התשובות הבאות אינן מוצגות: לא יודע / מסרב לענות.

PEW RESEARCH CENTER

אלה כמה מהממצאים העיקריים של הסקר המקיף בנושאי דת בישראל, אותו ערך מכון המחקר Pew Research Center באמצעות ראיונות פנים-אל-פנים שנערכו בעברית, בערבית וברוסית בקרב 5,601 ישראלים בוגרים (גילאי 18 ומעלה) בין חודש אוקטובר 2014 לחודש מאי 2015. הסקר משתמש בהגדרות של הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה בישראל לגבי אוכלוסיית ישראל, אשר כוללת יהודים שגרים ביהודה ושומרון (הגדה המערבית) וכן ערבים תושבי מזרח ירושלים. לפרטים נוספים לגבי המתודולוגיה של ערכת הסקר, ראו נספח.

הסקר כלל דגימה עודפת (כלומר ראיונות נוספים מעבר למספר שהיה נדרש במדגם אקראי לחלוטין) בקרב חמש קבוצות – נוצרים, דרוזים, יהודים חרדים, ערבים תושבי מזרח ירושלים, ומתיישבים יהודים ביהודה ושומרון – על מנת לאפשר ניתוח של העמדות של אנשים בקבוצות קטנות יחסית אלה. אולם הדגימה העודפת תוקנה סטטיסטית בתוצאות הסופיות של הסקר, כך שנוצרים, דרוזים, חרדים ומתנחלים ישראלים מיוצגים באופן יחסי לחלקם האמיתי באוכלוסיה הבוגרת בישראל.

הסקר בוחן את הזהות הדתית של ישראלים, האמונות והמנהגים, עמדות לגבי דמוקרטיה ותפקיד הדת בחיים הציבוריים, ערכים מוסריים ויעדים לחיים, תפיסות לגבי אפליה, עמדות לגבי נישואי תערובת וכן עמדות בנושאים פוליטיים ולגבי תהליך השלום.

מי נכלל בסקר?

הסקר כולל ראיונות עם אזרחים ותושבים שגרים בגבולות מדינת ישראל, כפי שהוגדרו במפקד האוכלוסין משנת 2008 שנערך על ידי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה בישראל. יהודים נסקרו בכל ששת המחוזות של מפקד האוכלוסין (ירושלים, צפון, חיפה, מרכז, תל אביב ודרום) וכן ביהודה ושומרון.

תושבים יהודים בכל האזורים המוגדרים "יהודה ושומרון" (הגדה המערבית) על ידי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה יכלו להיכלל במדגם. דוגמאות ליישובים ביהודה ושומרון בהם נערכו ראיונות: בית אריה, אלקנה, מעלה אדומים וגבעת זאב.

כל האזרחים הערבים בישראל יכלו להיכלל במדגם. כמו כן כלל הסקר ראיונות עם ערבים תושבי מזרח ירושלים.

ערבים תושבי עזה והגדה המערבית מחוץ למזרח ירושלים לא נכללו בסקר. האוכלוסיה הפלסטינית נסקרה לאחרונה על-ידי Pew Research Center בשנת [2015](#).

לפרטים נוספים לגבי המדגם, כולל מפת האזורים המכוסים, ראו "נספח א': מתודולוגיה".

דוח זה משווה גם בין יהודים בישראל לבין יהודים בארה"ב באמצעות נתונים מהסקר ["דיוקן של אמריקנים יהודים"](#) שערך Pew Research Center בשנת 2013. ישנם קשרים עמוקים בין שתי האוכלוסיות היהודיות הגדולות בעולם - אך גם כמה הבדלים עקרוניים. למשל, יהודים בישראל, ככלל, מקפידים יותר על מצוות הדת מאשר יהודים בארה"ב. מבחינה פוליטית, יהודים בארה"ב יותר אופטימיים לגבי ההיתכנות של פתרון של שתי מדינות החיות בשלום זו לצד זו - ויותר שליליים לגבי התיישבות יהודית בגדה המערבית - מאשר יהודים בישראל. השוואה מפורטת בין ארה"ב לבין ישראל מובאת בפרק 1.

יחד, הסקר הנוכחי והסקר הקודם על יהודים בארה"ב, מספקים מבט מעמיק על אמונות הדתיות, הערכים והעמדות החברתיות והפוליטיות של כ-80% מאוכלוסיית היהודים בעולם. סקרים אלה, אשר מומנו על ידי Pew Charitable Trusts ועל ידי Neubauer Family Foundation, הם חלק ממאמץ נרחב יותר של Pew Research Center להבין את השינויים הדתיים והשפעתם על חברות ברחבי העולם.

שאר הסקירה שלהלן בוחנת חלק מהמקורות לאחדות ולפילוג בחברה הישראלית, כפי שאלה עולים מהסקר. אם כי רוב התת-קבוצות של יהודים ישראלים מאוחדות בתמיכה בישראל כבית הלאומי של היהודים, הן חלוקות ביותר לגבי התפקיד שעל הדת למלא בחיים הציבוריים במדינתם. ואם כי יהודים, מוסלמים, נוצרים ודרוזים בישראל חולקים יעדים משותפים רבים לחיים – מתן דגש רב לשמירה על משפחות חזקות והשגת חינוך טוב עבור ילדיהם, למשל – הרי שמבחינה דתית, הם חיים בצורה מפולגת ביותר.

אופן הגדרת הקבוצות הדתיות

הסקר שערך Pew Research Center בישראל בשנת 2015 כלל ראיונות עם 3,789 יהודים, 871 מוסלמים, 468 נוצרים וכן 439 דרוזים. עוד 34 משיבים השתייכו לדתות אחרות או שהיו חסרי שיוך דתי.

ניתוח המשיבים נערך במסגרת קבוצות דתיות אלה, על פי תשובתם לשאלה: "מהי הדת הנוכחית שלך, אם יש כזו? האם אתה יהודי, מוסלמי, נוצרי, דרוזי, בן דת אחרת או חסר דת?"

כל המשיבים אשר מוגדרים מוסלמים, נוצרים או דרוזים בסקר זה, הגדירו את עצמם ככאלה בתשובה לשאלה זו. גם הרוב המכריע בקרב היהודים (3,725) הגדירו את עצמם כיהודים בתשובה לשאלה לגבי זהותם הדתית. כמו כן, 64 משיבים אשר הגדירו עצמם "חסרי דת" אמרו, בתשובה לשאלה נוספת, כי הם מחשיבים את עצמם יהודים לא על-פי דתם, וכי גדלו כיהודים (הם גדלו כיהודים באופן כלשהו או שלפחות אחד מהוריהם יהודי). משיבים אלה, כ-2% מכלל המדגם בקרב יהודים, מסווגים כיהודים בסקר זה.

גישה זו דומה לשיטות בהן השתמשנו בסקר שערך Pew Research Center בשנת 2013 ['סקר בקרב יהודי ארה"ב'](#), אשר כלל ראיונות עם 3,475 משיבים יהודים. אך בשונה מישראל, שם הרוב המכריע של היהודים מגדירים עצמם כיהודים מבחינה דתית, בסקר בארה"ב כמעט אחד מכל חמישה יהודים אמרו כי הם חסרי דת אך מחשיבים את עצמם יהודים שלא על-פי דתם, וכי גדלו כיהודים או שיש להם הורה יהודי.

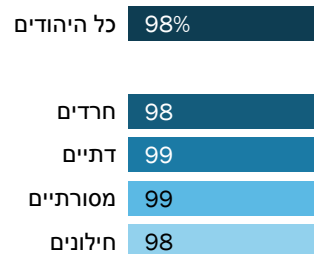
יהודים ישראלים מאוחדים לגבי הצורך בבית לאומי יהודי ולגבי התגברות האנטישמיות

ישראל כבר אינה חברה של מהגרים ברובה, וכיום כשלושה רבעים מהישראלים הבוגרים הם ילידי הארץ ורק כרבע מהם נולדו בחו"ל. אך כמעט פה אחד, יהודים ישראלים מכל הסוגים - ילידי הארץ ועולים, צעירים וזקנים, חילונים ודתיים מאוד - מסכימים שלכל היהודים בכל מקום צריכה להיות הזכות לעלות לארץ ולקבל אזרחות באופן מיידי².

תמיכה גורפת זו בהגירה יהודית עשויה להיות קשורה, בחלקה, לתפיסות לגבי אנטישמיות. למעלה משלושה רבעים מהיהודים הישראלים (76%) סבורים שאנטישמיות היא נפוצה ואף מתגברת ברחבי העולם - וכתשעה מכל עשרה (91%) אומרים כי מדינה יהודית הכרחית להישרדותו של העם היהודי לטווח הארוך.

כמעט פה אחד, הכול מסכימים שליהודים צריכה להיות הזכות לאזרחות ישראלית

אחוז היהודים הישראלים שמסכימים / מסכימים בהחלט כי ליהודים ברחבי העולם צריכה להיות הזכות לעלות לארץ

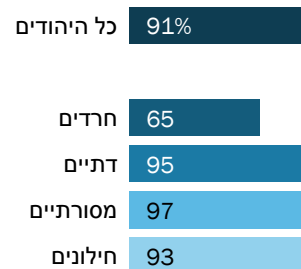

מקור: סקר שנערך בין אוקטובר 2014 לבין מאי 2015.

PEW RESEARCH CENTER

רוב היהודים אומרים כי ישראל הכרחית להישרדותו של העם היהודי לטווח הארוך

אחוז היהודים הישראלים שאומרים כי מדינה יהודית הכרחית להישרדות ארוכת-הטווח של העם היהודי

מקור: סקר שנערך בין אוקטובר 2014 לבין מאי 2015.

PEW RESEARCH CENTER

² זכות זו מוקנית מכוח "חוק השבות" משנת 1950.

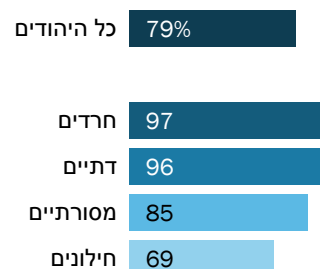
רוב היהודים הישראלים (79%) אומרים כי ליהודים מגיעה הפליה לטובה בישראל. הם אינם רואים סתירה פנימית בין בית לאומי יהודי לבין דמוקרטיה מתפקדת. לשאלה האם ישראל יכולה להיות מדינה יהודית וגם מדינה דמוקרטית, ענו רוב המשיבים בקרב כל ארבע התת-קבוצות היהודיות "כן". אולם חרדים פחות בטוחים מיהודים ישראלים אחרים כי הדמוקרטיה עולה בקנה אחד עם המדינה היהודית. אמנם רוב קטן של החרדים שהשתתפו בסקר (58%) אומרים כי ישראל יכולה להיות גם מדינה יהודית וגם מדינה דמוקרטית, אך כשליש מהם (36%) טוענים כי הדבר אינו אפשרי.

הדבר עשוי לנבוע מכך שחרדים רבים סבורים כי יש להעדיף את חוקי ההלכה על-פני תהליך קבלת החלטות דמוקרטי. כדי לבחון זאת, הסקר שאל באופן היפותטי: "ואם קיימת סתירה בין ההלכה לבין העקרונות הדמוקרטיים, האם מדינת ישראל צריכה להעדיף את העקרונות הדמוקרטיים או את ההלכה?" במצב כזה, 89% מהחרדים אומרים כי יש להעדיף את ההלכה ורק 3% מהמשיבים החרדים מעדיפים את האידאליים הדמוקרטיים. לעומת זאת, בקרב החילונים יש רוב עצום דומה (89%) שאומר כי על המדינה להעדיף את העקרונות הדמוקרטיים ורק 1% מהמשיבים היהודים החילונים מעדיפים את ההלכה.

כאשר נשאלו אם יש להפוך את ההלכה לחוק המדינה הרשמי עבור יהודים בישראל, אמרו רוב החרדים (86%) והדתיים (69%) שהם תומכים בשינוי כזה. לעומת זאת, רוב המסורתיים (57%) ורוב מכריע בקרב החילונים (90%) מתנגדים להפיכת ההלכה לחוק המדינה עבור יהודים בישראל.

רוב היהודים אומרים כי ישראל צריכה להפלות לטובה יהודים

אחוז היהודים הישראלים שמסכימים / מסכימים בהחלט כי ליהודים מגיעה הפליה לטובה בישראל

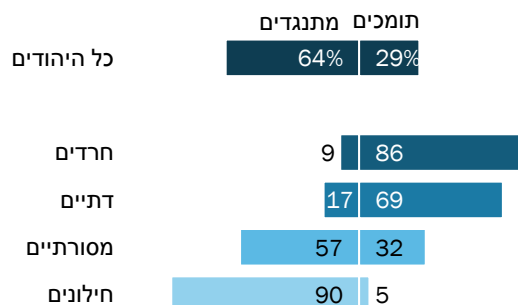

מקור: סקר שנערך בין אוקטובר 2014 לבין מאי 2015.

PEW RESEARCH CENTER

חילוקי דעות עמוקים בקרב יהודים בשאלה האם ההלכה צריכה להיות חוק המדינה

אחוז היהודים הישראלים אשר תומכים / מתנגדים להפיכת ההלכה לחוק המדינה עבור יהודים

מקור: סקר שנערך בין אוקטובר 2014 לבין מאי 2015. התשובות הבאות אינן מוצגות: לא יודע / מסרב לענות.

PEW RESEARCH CENTER

חוסר ההסכמה לגבי מה פירוש לחיות במדינה יהודית הוא לא רק היפותטי. הסקר שאל לגבי סוגיות פוליטיות מוחשיות רבות בישראל – כולל נישואין, גירושין, המרת דת, גיוס לצבא, תחבורה, תפילה בציבור והפרדה מגדרית – ומצא חילוקי דעות עמוקים.

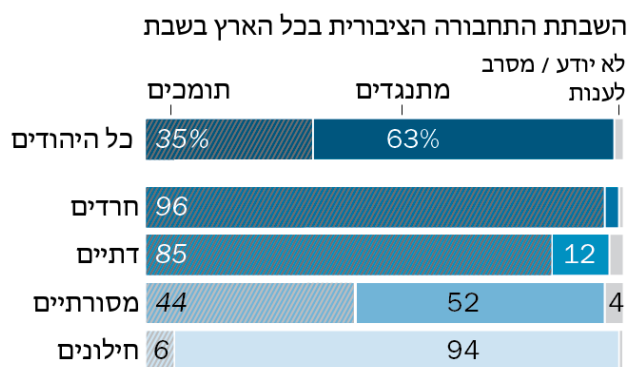
למשל, רוב מכריע בקרב חרדים ודתיים אומר כי יש להפסיק את התחבורה הציבורית בכל המדינה ביום השבת, ואילו רוב החילונים (94%) מתנגדים להפסקת התחבורה הציבורית כולה בשבת. המסורתיות חלוקים יותר בין אלה שתומכים בהפסקת התחבורה הציבורית בכל המדינה בשבת (44%) לבין אלה שמעדיפים כי אוטובוסים, רכבות או אמצעי תחבורה ציבורית אחרת יפעלו לפחות בחלק מהמקומות (52%).

העירוב של גברים ונשים בציבור הוא נקודת מחלוקת נוספת. רוב איתן בקרב החרדים (62%) תומך בהפרדה מגדרית בתחבורה ציבורית, כגון אוטובוסים ורכבות, המשמשים את בני הקהילה החרדית. בקרב חילונים, לעומת זאת, רק 5% תומכים במדיניות זו. רוב מכריע בקרב החילונים (93%) מתנגדים לאכיפת הפרדה מגדרית בתחבורה ציבורית כלשהי, גם אם זו משמשת חרדים.

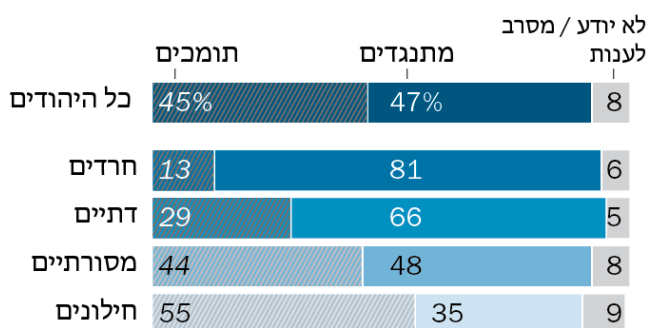
כמו כן קיים ויכוח לגבי נושאים הקשורים לחוקי המעמד המשפחתי. ישראל אינה מתירה נישואים אזרחיים, ונישואים יהודיים שנערכים בישראל חייבים להיערך על ידי רבנים אורתודוקסים. החרדים מתנגדים נחרצות למתן אפשרות לרבנים שאינם אורתודוקסים לערוך נישואים בישראל, ואילו רוב החילונים תומכים בשינוי החוק הקיים כך שיתאפשר לרבנים רפורמיים וקונסרבטיבים לערוך נישואים.

קבוצות יהודיות חלוקות לגבי נושאים מרכזיים של מדיניות ציבורית

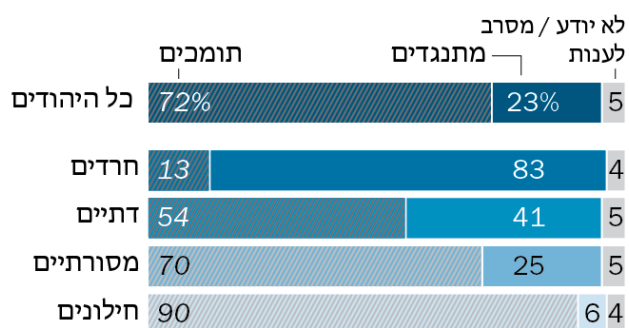
אחוז הישראלים היהודים אשר תומכים מאוד / תומכים, מתנגדים מאוד / מתנגדים ל ...

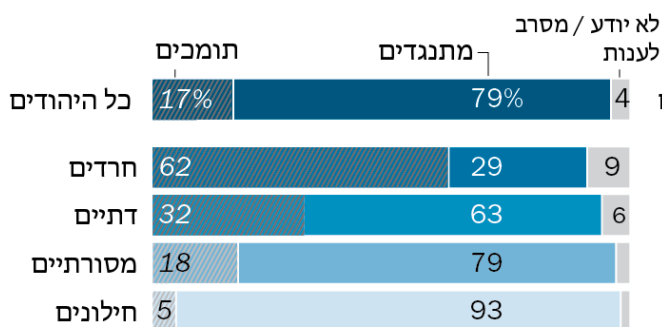
מתן רשות לנשים להתפלל בקול בכותל המערבי

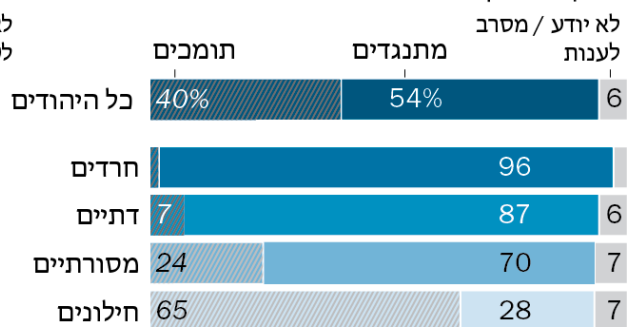
גיוס חובה של גברים חרדיים לשירות צבאי

אכיפת הפרדה מגדרית בתחבורה ציבורית אשר משמשת חרדים

מתן הרשאה לרבנים קונסרבטיבים ורפורמיים לערוך נישואין בישראל

מקור: סקר שנערך בין אוקטובר 2014 לבין מאי 2015. המספרים עשויים שלא להסתכם ל-100% בגלל עיגולם.

PEW RESEARCH CENTER

יהודים ישראלים חלוקים לגבי מעמד הערבים

יהודים ישראלים חלוקים בשאלה האם יש להתיר לערבים לחיות במדינה היהודית. הסקר שאל יהודים האם הם מסכימים בהחלט, מסכימים, מתנגדים או מתנגדים בהחלט לקביעה כי "צריך לגרש או להעביר ערבים מישראל".

כמחצית היהודים הישראלים מסכימים בהחלט (21%) או מסכימים (27%) - ושיעור דומה מתנגדים (29%) או מתנגדים בהחלט (17%).³

דתיים נוטים במיוחד לתמוך בגירוש ערבים. כשבעה מכל עשרה (71%) אומרים כי יש לסלק ערבים.

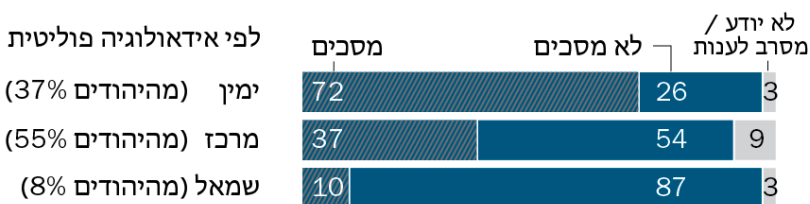
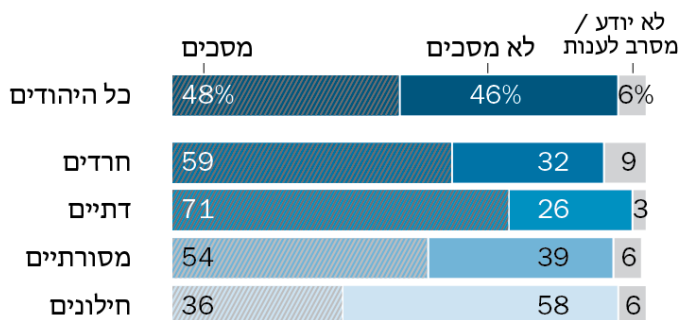
חילונים נוטים לעמדה ההפוכה: רובם (58%) מתנגדים לדעה כי יש לגרש ערבים ממדינת ישראל, כולל 25%

שמתנגדים בהחלט. אך גם בקרב אלה המתארים את עצמם כישראלים חילונים, כשליש (36%) תומכים בגירוש ערבים מהמדינה.

האופן שבו היהודים ממקמים את עצמם על הקשת הפוליטית - שמאל, מרכז או ימין - קשור מאוד לדעותיהם לגבי גירוש ערבים. בקרב 8% מהיהודים שאומרים כי הם נוטים לשמאל, רוב מכריע מתנגד (25%) או מתנגד בהחלט (61%) לגירוש ערבים. לעומת זאת, כשבעה מכל עשרה בימין הפוליטי מסכימים (35%) או מסכימים בהחלט (36%) לכך שערבים יגורשו או יסולקו.⁴

רוב החרדים והדתיים תומכים בגירוש ערבים

אחוז היהודים הישראלים אשר מסכימים מאוד / מסכימים או מתנגדים מאוד / מתנגדים לקביעה "צריך לגרש או להעביר ערבים מישראל"

מקור: סקר שנערך בין אוקטובר 2014 לבין מאי 2015. המספרים עשויים שלא להסתכם ל-100% בגלל עיגולם. המשיבים לסקר התבקשו להזדהות על סולם פוליטי בין 1-6, כאשר 1 מייצג את השמאל ואילו 6 מייצג את הימין. לצורך הניתוח, "שמאל" כולל את 1 ואת 2, "מרכז" כולל את 3 ואת 4 ואילו "ימין" כולל את 5 ואת 6.

PEW RESEARCH CENTER

ניתן למצוא פרטים נוספים לגבי שאלה זו בפרק 8.

³ סקרים שנערכו על ידי ארגונים אחרים שאלו גם הם שאלות כמו האם על הערבים לעזוב את מדינת ישראל. על אף ההבדלים במספרים - אולי בשל הבדלים בניסוח השאלה לגבי ערבים אזרחי ישראל כמו גם מי שאינם אזרחים, והאם יש לבצע "טרנספר" עם או ללא פיצוי כספי - חלק נכבד מהישראלים אומרים בצורה עקבית כי הם תומכים בטרנספר של חלק מהערבים ממדינת ישראל. לפרטים ראו תיבה בפרק 8.

⁴ בשל עיגול ייתכנו פערים מסוימים בין קטגוריות תשובה בודדות לבין קטגוריות תשובה שקובצו יחד.

מבחינה פוליטית, דתיים נוטים לימין ורוב החילונים רואים עצמם במרכז

הספקטרום של הקפדה דתית בישראל – שבו בדרך כלל חרדים הם המקפידים ביותר והחילונים הם הפחות מקפידים – אינו תואם תמיד באופן מושלם לקשת הפוליטית בישראל. בנושאים מסוימים, כולל נושאים הקשורים לדת בחיים הציבוריים, ישנה חפיפה ברורה: חרדים נוטים לימין במידה הרבה ביותר - ואילו חילונים נוטים ביותר לשמאל, כאשר דתיים ומסורתיים נמצאים באמצע.

אך לגבי נושאים פוליטיים אחרים, כולל כאלה הקשורים לסכסוך הישראלי-פלסטיני ולגירוש ערבים מישראל, שיעור קטן יותר של חרדים, לעומת דתיים, מחזיקים בעמדות ימניות. הבדלים אלה משקפים אולי באופן חלקי את הדו-ערכיות שחשים חלק מהיהודים החרדים לגבי מדינת ישראל מאז הקמתה. חלק מהמנהיגים החרדים מתנגדים להקמתה הרשמית של מדינה יהודית לפני בוא המשיח.

כמו כן, חלק מהמנהיגים החרדים תמכו, בזמנים שונים בהיסטוריה של ישראל, בעמדות הנוטות למרכז או לשמאל, כגון התנגדות להתיישבות יהודית ביהודה ושומרון ותמיכה

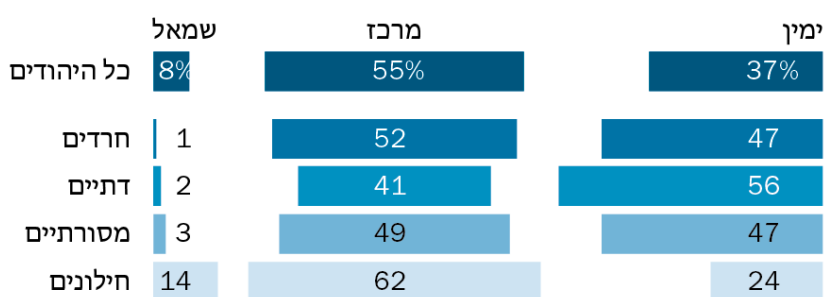
באפשרות להחזרת אדמות במסגרת הסכם שלום עם הפלסטינים. ובפוליטיקה הישראלית הפרגמטית, החשש העיקרי של המפלגות הפוליטיות החרדיות היה לעתים קרובות המצב הכלכלי והתמיכה בקהילה שלהם, בעוד שדתיים נוטים יותר למוטיבציה אידאולוגית בכל הקשור לביטחון ישראל⁵.

ככלל, יותר דתיים ממקמים את עצמם בימין הפוליטי (56%) מאשר במרכז (41%). חרדים, לעומת זאת, נוטים בערך במידה שווה למקם את עצמם במרכז האידאולוגי (52%) ובימין (47%) - והדבר נכון גם לגבי מסורתיים.

רוב החילונים (62%) מגדירים את עצמם כנוטים למרכז הפוליטי. חילונים נוטים יותר מתת-קבוצות יהודיות אחרות להגדיר את עצמם בצד השמאלי של הקשת הפוליטית – אך עדיין רק 14% מגדירים את עצמם באופן זה.

הסקר גם שאל את המשיבים עם איזו מפלגה פוליטית הם מזדהים, אם בכלל. באף תת-קבוצה יהודית לא היה יתרון לאף אחת מהמפלגות הפוליטיות. אך באותה עת בה נערך הסקר בשטח (בין אוקטובר 2014 לבין מאי 2015), נטו החרדים לתמוך במפלגות שמייצגות את האינטרסים של הקהילה שלהם, כולל ש"ס ויהדות התורה.

רוב היהודים ישראלים מזדהים פוליטית עם המרכז או הימין

מקור: סקר שנערך בין אוקטובר 2014 לבין מאי 2015. בהסתמך על משיבים שצינו אידאולוגיה פוליטית. המשיבים לסקר התבקשו למקם את עצמם על סולם פוליטי בין 6-1, כאשר 1 מייצג את השמאל ואילו 6 מייצג את הימין. לצורך הניתוח, "שמאל" כולל את 1 ואת 2, "מרכז" כולל את 3 ואת 4 ואילו "ימין" כולל את 5 ואת 6.

PEW RESEARCH CENTER

⁵ בן יהודה, נחמן. 2010. "דמוקרטיה תיאוקרטית: המבנה החברתי של קיצוניות דתית וחילוניות". ראו גם: פרידמן, מנחם. 1990. "האולטרה-אורתודוקסים בפוליטיקה הישראלית". המרכז הירושלמי לענייני ציבור ומדינה.

בקרב מסורתיים וחילונים, השיוך המפלגתי הנפוץ ביותר היה לליכוד. בקרב החילונים הייתה גם תמיכה מסוימת במפלגת העבודה, במפלגת ישראל ביתנו, וכן במפלגת יש עתיד.

דתיים נוטים להזדהות במידה שווה עם מפלגת הבית היהודי ועם מפלגת ש"ס.

בקרב הערבים נרשמה תמיכה משמעותית ברשימה הערבית המאוחדת, חד"ש ובל"ד - שלוש מפלגות שהתאגדו במסגרת הרשימה המשותפת כחלק מהאופוזיציה לממשלה הנוכחית.

בשנים 2014-2015, כשלושה מכל עשרה יהודים הרגישו קרובים ביותר בדעותיהם למפלגת הליכוד בראשות נתניהו

אחוז הישראלים הבוגרים שהרגישו קרובים ביותר בדעותיהם למפלגת ... בעת עריכת הסקר בין חודש אוקטובר 2014 לחודש מאי 2015.

דרוזים	נוצרים	מוסלמים	כל הערבים	חילונים	מסורתיים	דתיים	חרדים	כל היהודים	הקואליציה הנוכחית~ הבית היהודי ^א
1%	0%	0%	0%	4%	15%	32%	3%	11%	הליכוד
11	*	2	2	27	40	21	3	28	יהדות התורה
0	0	0	0	0	1	1	34	3	ש"ס
3	0	2	2	*	13	31	52	12	
האופוזיציה									
3	*	1	1	14	5	2	1	9	ישראל ביתנו
3	2	1	1	14	6	1	1	9	יש עתיד
12	2	1	3	4	4	2	*	3	קדימה+
1	0	5	4	3	1	*	0	2	התנועה
16	9	7	8	16	7	2	0	10	העבודה
5	6	7	7	7	1	*	0	4	מרצ
הרשימה (הערבית) המשותפת									
16	35	16	19	*	0	0	0	*	חד"ש
*	14	9	9	0	0	0	0	0	בל"ד
3	4	27	22	0	0	0	0	0	הרשימה הערבית המאוחדת
*	0	1	*	1	1	2	1	1	מפלגה אחרת
<u>25</u>	<u>26</u>	<u>20</u>	<u>21</u>	<u>10</u>	<u>6</u>	<u>5</u>	<u>5</u>	<u>8</u>	אף מפלגה
100	100	100	100	100	100	100	100	100	

מקור: סקר שנערך בין אוקטובר 2014 לבין מאי 2015. הטבלה מבוססת על משיבים שענו על השאלה. בקרב משיבים חרדים, 26% סרבו לענות על השאלה. משיבים ממזרח ירושלים לא נשאלו שאלה זו.

~מפלגת כולנו הוקמה בעת עריכת הסקר ומעט מאוד מהיהודים הזדהו עם המפלגה באותה עת, אם כי כיום היא מיוצגת בכנסת.

^א כולל האיחוד הלאומי.

+ קדימה לא זכתה באף מושב בכנסת בבחירות שנערכו בשנת 2015.

PEW RESEARCH CENTER

חלק מהיהודים רואים את זהותם היהודית כעניין של דת - ואחרים רואים זאת כעניין של תרבות או מוצא

ההבדלים הגדולים בקרב הקבוצות היהודיות השונות לגבי סוג המדינה היהודית שהם רואים בעיני רוחם, עשויים להיות קשורים לתפיסה שונה בתכלית לגבי הזהות היהודית.

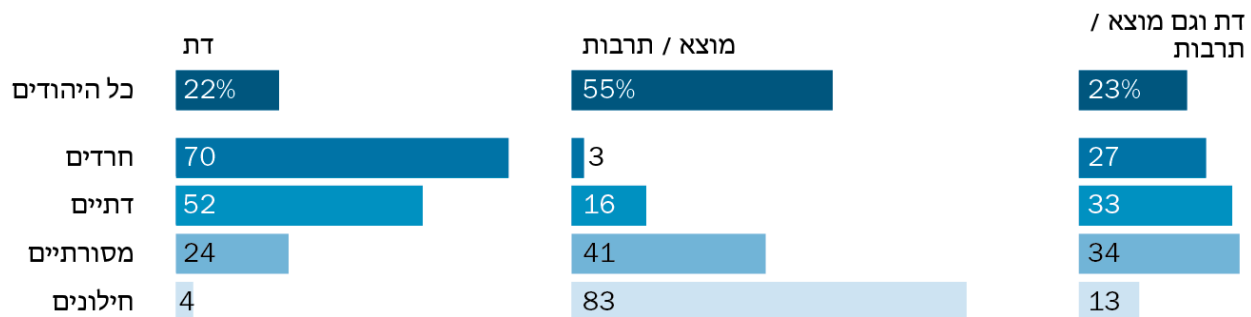
רוב החרדים ומרבית הדתיים רואים את זהותם היהודית בעיקר כעניין של דת – ואילו חילונים נוטים יותר לראות את הזהות היהודית כעניין של מוצא ו/או תרבות.

שבעה מכל עשרה חרדים (70%) וכמחצית מהדתיים (52%) אומרים שלהיות יהודי זה בעיקר עניין של דת, ואילו 3% מהחרדים וכן 16% מהדתיים אומרים שלהיות יהודי זה בעיקר עניין של מוצא ו/או תרבות. לעומת זאת, בקרב חילונים רק 4% אומרים שלהיות יהודי זה בעיקר עניין של דת ואילו 83% אומרים שזהות יהודית זה בעיקר עניין של מוצא ו/או תרבות. אולם לפחות חלק מחברי הקבוצות הללו רואים את זהותם היהודית כקשורה גם לדת וגם למוצא / תרבות.

(למידע נוסף אודות זהות יהודית בישראל, כולל תיבה לגבי הסוגים השונים של זהות לאומית יהודית, ראו פרק 3).

חרדים תופסים את היותם יהודים כעניין של דת, חילונים תופסים זאת כעניין של תרבות ו/או מוצא

אחוז היהודים הישראלים שאומרים כי להיות יהודי זה בעיקר עניין של

מקור: סקר שנערך בין אוקטובר 2014 לבין מאי 2015. התשובות הבאות אינן מוצגות: לא ידע / מסרב לענות.

PEW RESEARCH CENTER

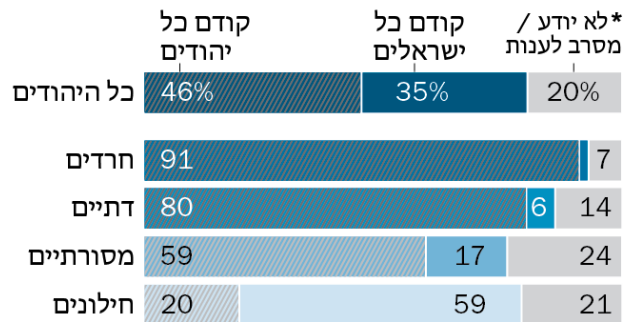
הסקר שאל יהודים ישראלים גם האם הם רואים את עצמם קודם כל כיהודים או קודם כל כיהודים. כתשעה מכל עשרה חרדים (91%), כשמונה מכל עשרה דתיים (80%) וכשישה מכל עשרה מסורתיים (59%) רואים את עצמם קודם כל כיהודים, בעוד ששישה מכל עשרה חילונים (59%) סבורים להפך ואומרים כי הם רואים את עצמם קודם כל כיהודים. בקרב מסורתיים וחילונים, אחד מכל חמישה לערך לא נקט באף אחת מהעמדות.

רוב היהודים הישראלים, אך לא כולם, מזדהים גם עם הציונות. באופן היסטורי, המונח "ציוני" מתייחס בדרך כלל למי שתומך בהקמת מדינת ישראל כבית לאומי עבור העם היהודי. בישראל כיום, לעומת זאת, המונח "ציוני" עשוי להיות בעל גוון-משמעות נוספים וביניהם שווי ערך למונחים לאומני, פטריוטי או אידאליסטי. במקום לנסות ולהגדיר את המילה, הסקר פשוט שאל את המשיבים היהודים עד כמה המונח מתאר אותם במדויק באופן אישי.

ככלל, רוב הדתיים, המסורתיים והחילונים אומרים כי "ציוני" מתאר אותם במדויק מאוד או במדויק במידת מה. אך רוב החרדים אומרים שהמונח מתאר אותם באופן "לא מאוד מדויק" (24%) או באופן "כלל לא מדויק" (38%).⁶ שוב, הרתיעה בקרב יהודים חרדים מלתאר את עצמם כציונים עשויה לשקף את הדו-ערכיות ההיסטורית בקרבם לגבי המדינה היהודית. בקרב חרדים אשר מזדהים כציונים, 85% אומרים כי ישראל הכרחית להשרדותו של העם היהודי לטווח ארוך; לעומת זאת, בקרב חרדים שאינם מזדהים כציונים, רק 55% מסכימים עם עמדה זו.

רוב החילונים רואים עצמם "קודם כל ישראלים", רוב החרדים ענו "קודם כל יהודים"

אחוז הישראלים שמתארים את עצמם כ

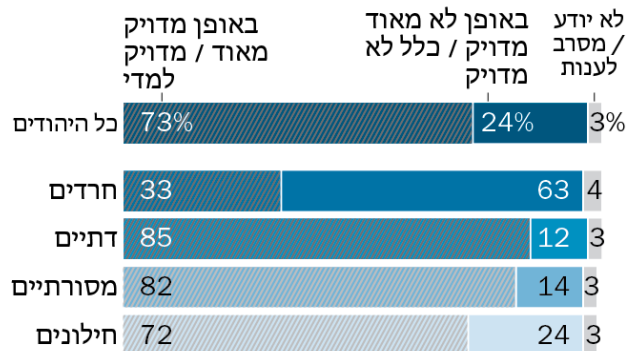
מקור: סקר שנערך בין אוקטובר 2014 לבין מאי 2015. המספרים עשויים שלא להסתכם ל-100% בגלל עיגולם.

* "כולל משיבים שענו "אף לא אחד מאלה" או "שניהם".

PEW RESEARCH CENTER

רוב החרדים לא רואים עצמם כ"ציונים"

אחוז היהודים הישראלים שענו כי המונח "ציוני" מגדיר אותם

מקור: סקר שנערך בין אוקטובר 2014 לבין מאי 2015. המספרים עשויים שלא להסתכם ל-100% בגלל עיגולם.

PEW RESEARCH CENTER

⁶ בשל עיגול ייתכנו פערים מסוימים בין קטגוריות תשובה בודדות לבין קטגוריות תשובה שקובצו יחד.

שונות רבה בהקפדה על מצוות הדת בקרב יהודים ישראלים

על פי מדדים רבים של אמונה ומנהגים דתיים, חרדים הם באופן עקבי הקבוצה המקפידה ביותר על מצוות הדת בקרב היהודים בחברה הישראלית. הדתיים דומים במידה רבה לחרדים בהיבטים מסוימים, אם כי הם מדווחים על שיעור נמוך מעט יותר של תפילה יומית וביקור בבית הכנסת. המסורתיים כוללים אנשים אשר מקפידים מאוד על מצוות הדת, כמו גם כאלה שאינם מקפידים - אך על פי מספר אמות מידה סטנדרטיות של הקפדה דתית, המסורתיים מפגינים שיעור בינוני של הקפדה דתית.

למשל, כשלושה רבעים מהחרדים אומרים כי הם מתפללים לפחות אחת ליום (76%) - וכך גם רוב הדתיים (58%). לשם השוואה, רק 1% מהחילונים אומרים כי הם מתפללים בכל יום ואילו 79% אינם מתפללים כלל. אלה שהגדירו עצמם מסורתיים הם עוד פחות אחידים בהרגלי התפילה שלהם: כאחד מכל חמישה אומרים כי הם מתפללים בכל יום (21%), 15% אומרים כי הם מתפללים לפחות אחת לשבוע, כשליש אומרים כי הם מתפללים אחת לחודש או לעתים רחוקות (32%) וכשלושה מכל עשרה מסורתיים (31%) אומרים כי אינם מתפללים כלל.

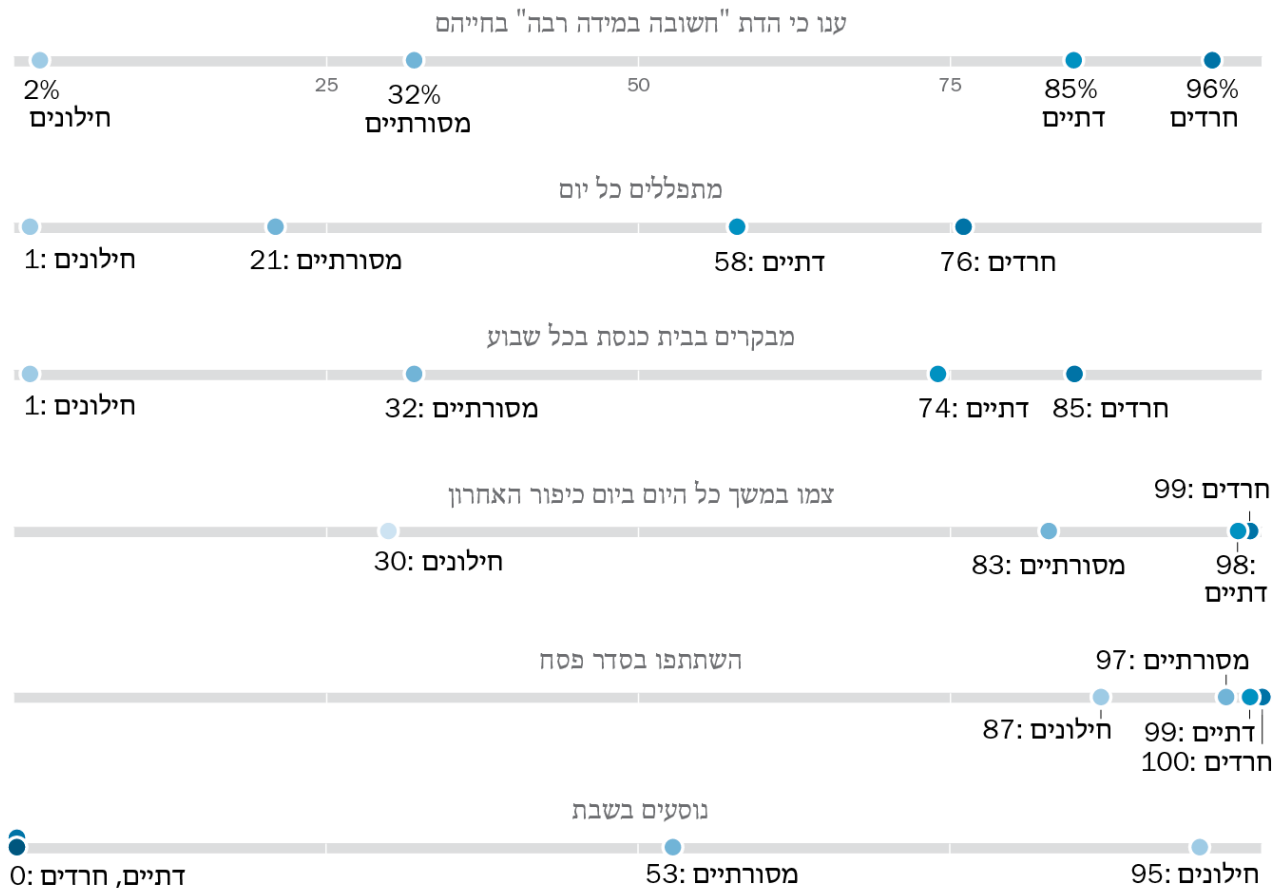
באופן דומה, רוב החרדים (85%) והדתיים (74%) אומרים כי הם משתתפים בטקסים דתיים בכל שבוע, ואילו בקרב החילונים רק מעטים (1%) עושים זאת. 60% מהחילונים אומרים כי אינם הולכים לבית כנסת כלל. בקרב המסורתיים, שוב, יש מגוון הרגלי תפילה.

הבדלים עיקריים אלה במחויבות לדת בקרב ארבע התת-קבוצות היהודיות משתקפים גם במנהגים דתיים יהודיים רבים. למשל, מעטים מאוד - אם בכלל - בקרב החרדים או הדתיים אומרים כי הם נוסעים ברכב, באוטובוס או ברכבת בשבת. לשם השוואה, כמעט כל החילונים (95%) נוסעים בשבת. גם לגבי שאלה זו, המסורתיים מפולגים יותר עם שיעור גבוה במקצת שאומרים כי הם נוסעים בשבת (53%) מאלה שאומרים כי אינם נוסעים בשבת (41%).

יהודים חילונים תופסים את זהותם היהודית בעיקר כעניין של מוצא או תרבות - והדבר משתקף באמונות ובמנהגים שלהם. לא רק שחילונים מעטים הולכים לבית כנסת בכל שבוע או מתפללים באופן תדיר, אלא שרבים מהם (40%) אומרים גם שאינם מאמינים באלוהים. אולם חלקים נרחבים מקרב החילונים מקפידים על מה שניתן לראות כהיבטים תרבותיים של הדת. למשל, 87% מהחילונים אומרים כי ארחו או השתתפו בסדר פסח בחג הפסח האחרון, וכמחצית מהם (53%) אומרים כי לפעמים הם מדליקים נרות שבת.

פער גדול במידת שמירת המצוות בין יהודים מרקעים שונים

אחוז היהודים הישראלים אשר

מקור: סקר שנערך בין אוקטובר 2014 לבין מאי 2015.

PEW RESEARCH CENTER

אין הבדלים משמעותיים בהקפדה על מצוות הדת בקרב יהודים מבוגרים וצעירים יותר

אחוז היהודים הישראלים אשר ...

לפי אמות מידה מסוימות, גברים יהודים בישראל מקפידים יותר על מצוות הדת מאשר נשים יהודיות. בקרב חרדים, דתיים ומסורתיים בפרט, גברים נוטים הרבה יותר מנשים לדווח כי הם מתפללים מספר פעמים ביום והולכים לבית הכנסת בכל שבוע. הדבר משקף, באופן חלקי, את העובדה כי חוקי ההלכה מחייבים תפילה יומית במניין עבור גברים אך לא עבור נשים, וכן ההלכה פוטרת נשים באופן דומה מהשתתפות בטקסי חובה רבים אחרים. אך הסקר מצא גם שבקרב מסורתיים, גברים נוטים יותר מנשים לומר כי הדת "חשובה מאוד" בחייהם ויותר גברים מנשים בקרב המסורתיים נמנעים מנסיעה

השתתפו בסדר פסח האחרון %	צמו במשך כל היום ביום כיפור האחרון %	נוסעים בשבת %	מתפללים בכל יום %	מבקרים בבית כנסת בכל שבוע+ %	אומרים כי הדת "חשובה מאוד" %	כל היהודים
93	60	62	21	27	30	
92	64	59	26	37	35	גברים
93	57	65	16	18	25	נשים
92	65	61	19	29	30	גילאי 18-29
93	63	63	22	27	30	30-49
93	54	62	21	26	29	+50

מקור: סקר שנערך בין אוקטובר 2014 לבין מאי 2015.

PEW RESEARCH CENTER

בשבת.

בקרב יהודים דתיים ביותר וחילוניים גם יחד נמצאו הבדלים מועטים בהקפדה על מצוות הדת בין ישראלים מבוגרים יותר לצעירים יותר.

פרק 4 בוחן ביתר פירוט את אמות המידה של מחויבות לדת בישראל.

ככלל, ערבים בישראל הם יותר דתיים מאשר יהודים

ערבים בישראל – בפרט מוסלמים – מקפידים יותר על מצוות הדת מאשר היהודים בכללותם. שני שלישים מהערבים הישראלים אומרים כי הדת חשובה מאוד בחייהם, לעומת רק 30% מהיהודים. ישראלים מוסלמים (68%), נוצרים (57%) ודרוזים (49%) כולם נוטים יותר מאשר יהודים לומר כי הדת חשובה להם מאוד באופן אישי. כמו כן, יותר ערבים מיהודים מדווחים כי הם מתפללים בכל יום ומשתתפים בטקסי תפילה בכל שבוע.

ככלל, מוסלמים בישראל הם המקפידים ביותר על מצוות הדת מבין ארבע הקבוצות הדתיות העיקריות. למשל, רוב המוסלמים אומרים כי הם מתפללים בכל יום (61%), לעומת 34% מהנוצרים, 26% מהדרוזים ורק 21% מהיהודים. ואם כי 25% מהדרוזים, 27% מהיהודים וכן 38% מהנוצרים אומרים כי הם משתתפים בטקסים דתיים לפחות אחת לשבוע, כמחצית מהישראלים המוסלמים (49%) מדווחים כי הם הולכים למסגד לפחות אחת לשבוע.

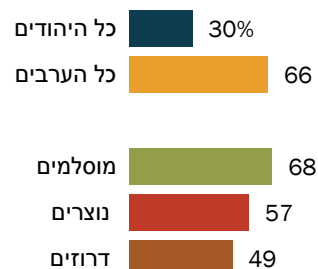
בקרוב מוסלמים בישראל, בוגרים בגילאי 18 עד 49 בדרך כלל מקפידים פחות על מצוות הדת מאלה המבוגרים יותר. למשל, גילאי 50 ומטה נוטים פחות מאשר מוסלמים מבוגרים יותר לומר כי הם מתפללים בכל יום או הולכים למסגד בכל שבוע. אין זה כך בקרב יהודים: כפי שנאמר לעיל, קיימים הבדלים משמעותיים מועטים ביותר, אם בכלל, בהקפדה דתית בין יהודים ישראלים צעירים יותר ומבוגרים יותר.

נתונים שנאספו על ידי סקר החברה הישראלית לגבי הקפדה דתית בקרב כל הלא-יהודים בישראל – מוסלמים, נוצרים ודרוזים גם יחד – מראים על עליה נטו בשיעור הבוגרים שאומרים כי הם "דתיים מאוד" או "דתיים", מ-51% בשנת 2002 ל-56% בשנת 2013. באותה תקופה, בת 11 שנים, חלה ירידה קלה בשיעור הבוגרים הלא-יהודים שאמרו כי הם "לא כל כך דתיים" או "לא דתיים", מ-49% ל-44%.

(מגמות לאורך זמן בהקפדה דתית בקרב יהודים ישראלים נדונות בתיבה בסוף סקירה זו).

יותר ערבים מאשר יהודים אומרים כי הדת "חשובה מאוד"

אחוז הישראלים שאומרים כי הדת "חשובה במידה רבה" בחייהם

מקור: סקר שנערך בין אוקטובר 2014 לבין מאי 2015.

PEW RESEARCH CENTER

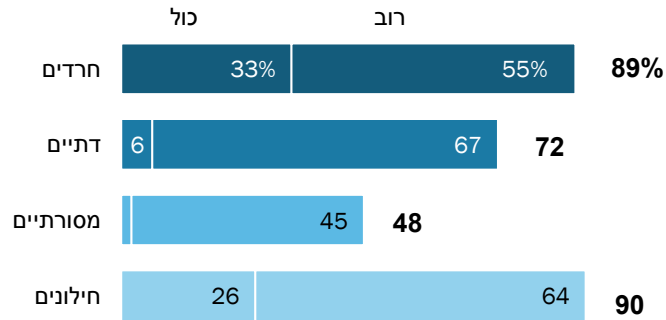
מעט חברויות ונישואים בישראל חוצים קווי דת

יהודים וערבים בעלי רקע דתי שונה
בבדלים לא רק על פי מידת הדתיות
שלהם ודעותיהם הפוליטיות. הסקר
מצא שקבוצות אלה גם מבודדות
יחסית זו מזו מבחינה חברתית.

הדבר נכון גם בקרב יהודים
בישראל. בפרט בקרב חרדים
וחילונים, בוגרים מועטים אומרים
כי יש להם חברים קרובים רבים
מחוץ לקהילה שלהם - ונישואי
תערובת הם נדירים. כמו כן, רוב
מכריע בקרב החרדים אומרים כי
לא יחשו בנוח אם אחד מילדיהם
יינשא יום אחד לבן זוג שהוא יהודי
חילוני – ולהפך.

למעט חרדים וחילונים יש חברים קרובים מחוץ לקבוצה שלהם

אחוז היהודים הישראלים שאומרים שרוב או כל החברים הקרובים שלהם הם מאותה תת-קבוצה יהודית כמו המשיב

מקור: סקר שנערך בין אוקטובר 2014 לבין מאי 2015. המספרים עשויים שלא להסתכם לסיכום הביניים בגלל עיגול.

PEW RESEARCH CENTER

מסורתיים הם הקבוצה היהודית היחידה אשר חבריה נוטים יותר מאחרים לפתח קשרי חברות עם אנשים ממגוון קבוצות יהודיות אחרות. רק כמחצית מהמסורתיים (48%) אומרים שרוב או כל החברים הקרובים שלהם גם הם מסורתיים; לשם השוואה, בקרב חרדים וחילונים, כתשעה מכל עשרה בוגרים אומרים שרוב או כל החברים הקרובים שלהם משתייכים לאותה תת-קבוצה יהודית כמוהם. בקרב דתיים, 72% אומרים שרוב או כל החברים הקרובים שלהם הם דתיים.

באופן דומה, 95% מהחרדים הנישואים אומרים כי בן זוגם הוא גם חרדי, ואילו 93% מהחילונים שיש להם בן זוג או שותף לחיים, אומרים כי אותו בן זוג / שותף הוא חילוני. גם דתיים נוטים מאוד להיות נשואים לבן זוג שגם הוא דתי (85%). בדומה לחברויות, מסורתיים הם הנוטים ביותר להינשא לבני תת-קבוצות אחרות של יהודים; 64% נשואים לבן זוג שהוא יהודי מסורתי, אך כשליש מהם נשואים לבן זוג אותו הם מתארים כדתי (20%) או כחילוני (15%).

הרוב המכריע בקרב חרדים וחילונים גם לא חשים בנוח עם הרעיון של נישואי תערובת עתידיים בין הקהילות שלהם; כתשעה מכל עשרה חילונים אומרים כי "לא יחשו בנוח" (20%) או "לא יחשו כלל בנוח" (73%) אם ילדם יינשא יום אחד לבן זוג שהוא יהודי חרדי, ואילו כמעט כל המשיבים החרדים (95%) אומרים כי "לא יחשו בנוח" (17%) או "לא יחשו כלל בנוח" (78%) אם ילדם יינשא יום אחד לבן זוג שהוא יהודי חילוני. באופן כללי, חרדים גם לא חשים בנוח עם הרעיון שילדיהם יינשאו לבן זוג שהוא מסורתי (88%) אומרים שלא יחשו בנוח במקרה כזה) או לבן זוג שהוא דתי (58%).

לגבי שאלה היפותטית זו, הפערים פחות בולטים בכל הקשור לקבוצות אחרות הסמוכות זו לזו על הקשת הדתית. רק מיעוט מקרב המסורתיים אומרים כי לא יחוו בנוח אם ילדם יינשא לבן זוג יהודי שהוא דתי או חילוני. באופן דומה, רוב הדתיים אומרים כי הם פתוחים במידת מה לפחות לרעיון שילדם יינשא לבן זוג יהודי שהוא חרדי או מסורתי.

חילונים בדרך כלל לא חשים בנוח עם הרעיון של נישואי תערובת עם יהודים אורתודוקסים (הן חרדים והן דתיים). אך פחות ממחצית החילונים (45%) אומרים כי לא יחוו בנוח עם הרעיון שילדם יינשא לבן זוג שהוא מסורתי.

חרדים וחילונים מתנגדים נחרצות לנישואים ביניהם

% מהישראלים החרדים/דתיים/מסורתיים/חילונים שענו כי ירגישו "לא בנוח" או "מאד לא בנוח" אם ילדיהם יתחתנו עם יהוד

מקור: סקר שנערך בין אוקטובר 2014 לבין מאי 2015.

PEW RESEARCH CENTER

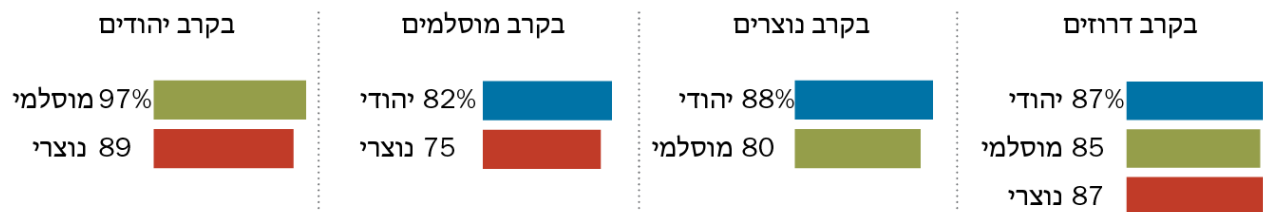
לא ניתן לערוך בישראל נישואי תערובת דתיים (אם כי נישואים אזרחיים שנערכים בארצות אחרות מוכרים על פי החוק במדינת ישראל).⁷ הדבר משתקף בנדירות הנישואים בין בני דתות שונות במדינה. כמעט כל הישראלים שהשתתפו בסקר ואשר נשואים או חיים עם שותף לחיים, אומרים כי בן הזוג או השותף לחיים שלהם הוא בן אותה דת כמוהם. מעטים יחסית (1%) מקרב המוסלמים, הנוצרים והדרוזים הנשואים אומרים כי לבן הזוג שלהם דת אחרת ורק 2% מהיהודים הנשואים אומרים כי בן הזוג שלהם הוא בן דת שאינה יהודית או חסר שיוך דתי.

לא רק שנישואי תערובת נדירים בישראל, כמעט כל היהודים והערבים הישראלים שנכללו בסקר אומרים שיעדיפו כי ילדיהם יינשאו לבני אותה דת כמותם. בקרב יהודים, 97% אומרים שלא יחוו בנח אם ילדם יום אחד יינשא לבן זוג מוסלמי, ואילו 89% אומרים כך לגבי האפשרות שילדם יום אחד יינשא לבן זוג נוצרי. באופן דומה, 82% מהמוסלמים, 88% מהנוצרים וכן 87% מהדרוזים אומרים כי לא יחוו בנח עם הרעיון שילדם יינשא יום אחד לבן זוג יהודי.

גם בקרב הערבים יש תחושת אי-נוחות לגבי נישואים בין קבוצות דתיות שונות. שלושה רבעים מהמוסלמים אומרים כי הם לא חשים בנוח או לא חשים כלל בנוח עם הרעיון של נישואי תערובת לבן זוג נוצרי. באופן דומה, רוב הנוצרים (80%) אומרים שלא יחוו בנח אם ילדם יינשא לבן זוג מוסלמי. הדרוזים מתנגדים במידה שווה לרעיון שאחד מילדיהם יינשא לבן זוג יהודי (87% לא חשים בנוח), לבן זוג מוסלמי (85%) או לבן זוג נוצרי (87%).

מוסלמים, נוצרים, דרוזים ויהודים אינם רואים בעין יפה נישואים בין בני קהילותיהם

אחוז הישראלים החרדים / דתיים / מסורתיים / חילוניים שענו כי ירגישו "לא בנוח" או "מאד לא בנוח" אם ילדיהם יתחתנו עם

מקור: סקר שנערך בין אוקטובר 2014 לבין מאי 2015. שאלות אלה לא נשאלו ביחס לנישואי תערובת עם דרוזי.

PEW RESEARCH CENTER

⁷ על פי החוק בישראל, [נישואים אזרחיים אסורים ככלל](#); נישואים נערכים על ידי אנשי דת. כתוצאה מכך, נישואי תערובת בין דתות אסורים.

הערבים רואים יותר אפליה בחברה הישראלית

פערים חברתיים בחברה הישראלית עשויים להיות קשורים לתפיסות מושג האפליה. כשמונה מכל עשרה ערבים (79%) אומרים כי יש אפליה רבה נגד מוסלמים בישראל כיום, אך רק 21% מהיהודים הישראלים מסכימים לטענה זו.

כמו כן, ערבים נוטים יותר מיהודים לתפוס את החברה הישראלית כמפלה

בני קבוצות חברתיות אחרות ושוונות. למשל, 40% מהערבים אומרים כי יש בישראל כיום אפליה רבה נגד נשים, לעומת 25% מהיהודים שסבורים כי יש אפליה רבה נגד נשים. רק 9% מהיהודים אומרים כי יש אפליה רבה נגד יהודים חילונים בישראל, לעומת 21% מהערבים שאומרים כי יהודים חילונים מתמודדים עם אפליה רבה.

הסקר שאל גם לגבי חוויות אישיות של אפליה. כאחד מכל שישה מוסלמים אומר שהוא תושאל על ידי אנשי ביטחון (17%), כי נמנעה נסיעתו (15%) או שאיימו עליו או תקפו אותו פיזית (15%) בשל דתו במהלך 12 החודשים האחרונים, ואילו 13% אומרים כי נגרם נזק לרכושם. בסך הכול, כשליש מהמוסלמים (37%) אומרים כי סבלו מאפליה לפחות בצורה אחת בגלל זהותם הדתית במהלך השנה האחרונה.⁸

מוסלמים נוטים יותר מנוצרים או מדרוזים לומר שזכו ליחס מפלה בגלל זהותם הדתית. בקרב נוצרים ודרוזים, פחות מאחד מכל חמישה בוגרים אומרים כי חוו באופן אישי לפחות אחת מצורות האפליה האלה

רוב מכריע בקרב הערבים רואים "הרבה" אפליה נגד מוסלמים

אחוז המשיבים שאומרים כי קיימת אפליה רבה נגד ...

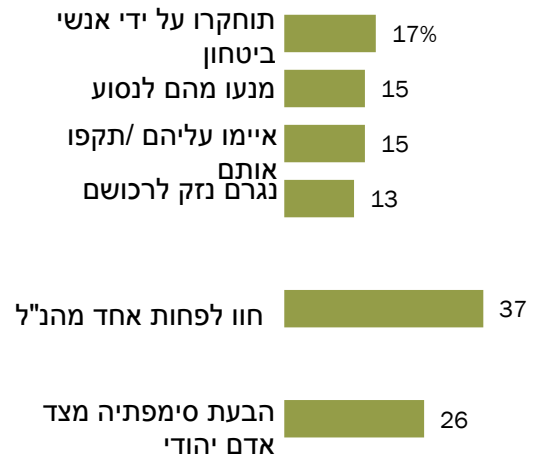
	יהודים ממוצא מזרחי %	יהודים ממוצא אתיופי %	נשים %	יהודים דתיים %	יהודים חילונים %	הומוסקסואלים ולסביות %	מוסלמים %	בקרוב... כל היהודים כל הערבים
אחוז המשיבים שאומרים כי קיימת אפליה רבה נגד ...	21	36	25	21	9	20	21	
אחוז המשיבים שאומרים כי קיימת אפליה רבה נגד ...	33	44	40	23	21	34	79	

מקור: סקר שנערך בין אוקטובר 2014 לבין מאי 2015.

PEW RESEARCH CENTER

כשליש מהמוסלמים מדווחים כי חוו לפחות מקרה אחד של אפליה ב-12 החודשים האחרונים

אחוז המוסלמים הישראלים שאומרים כי באופן אישי ____ בשנה האחרונה בגלל זהותם הדתית

מקור: סקר שנערך בין אוקטובר 2014 לבין מאי 2015.

PEW RESEARCH CENTER

בשנה האחרונה.

⁸ הסקר שאל את המשיבים האם חוו אפליה בגלל זהותם הדתית. שימו לב שחלק מהמוסלמים, הנוצרים והדרוזים עשויים לייחס מקרים של אפליה אישית לזהותם האתנית ולא לזהותם הדתית.

בסקר נשאלו גם שאלות לגבי התנסויות חיוביות. כרבע מהמוסלמים הישראלים (26%) אומרים כי אדם יהודי הביע דאגה או סימפטיה כלפיהם בשנה האחרונה. ואילו 15% מהנוצרים וגם 18% מהדרוזים אומרים כי אדם יהודי הביע סימפטיה כלפיהם בשנה האחרונה.

דיון מפורט בדעות לגבי אפליה בישראל, כמו גם בדעות של יהודים לגבי אנטישמיות ברחבי העולם, מובא בפרק 12.

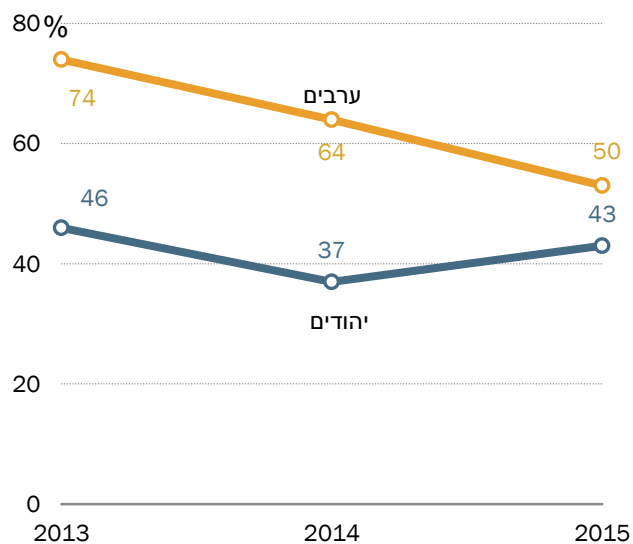
יותר ערבים מיהודים - בהפרש קטן והולך - אופטימיים לגבי פתרון שתי המדינות

נראה כי ערבים רבים, אזרחי או תושבי ישראל, הולכים ומאבדים תקווה כי ניתן יהיה למצוא דרך לדו-קיום בשלום של מדינת ישראל לצד מדינה פלסטינית עצמאית. בסקר שערך Pew Research Center, אחוז הערבים הישראלים שאומרים כי פתרון של שתי מדינות החיות בשלום הוא אפשרי, ירד ב-24 בתוך שנתיים בלבד: מ-74% בשנת 2013 ל-50% בסקר האחרון, אשר נערך בסוף 2014 ובתחילת 2015 (כלומר, עוד לפני גל מעשי הדקירה והאלימות האחרים בישראל ובגדה המערבית בסוף שנת 2015). הסקר מצא שכשלושה מכל עשרה ערבים ישראלים (30%) סבורים כי פתרון של שתי מדינות החיות בשלום אינו אפשרי, ואילו 20% אומרים שאינם יודעים או שאין להם דעה לכאן או לכאן.

נכון למועד עריכת הסקר, יהודים ישראלים היו עוד פחות אופטימיים מערבים ישראלים לגבי האפשרות לפתרון של שתי מדינות. דעת הקהל בקרב יהודים ישראלים הפכה שלילית עוד יותר לאחר הפסקת המשא ומתן לשלום בחודש אפריל 2014 והתאוששה מעט בשנת 2015. אחוז היהודים הישראלים, שאומרים כי ניתן למצוא דרך לדו-קיום בשלום של מדינת ישראל לצד מדינה פלסטינית עצמאית, עלה מעט מ-37% בשנת 2014 ל-43% בסקר החדש. הדעות בנושא זה עשויות להמשיך ולהשתנות עם התפתחות האירועים באזור.

פחות וכחות ערבים לאורך זמן אומרים כי דו-קיום בשלום בין ישראל לבין מדינה פלסטינית עצמאית הוא אפשרי

אחוז היהודים / הערבים הישראלים שאומרים כי ניתן למצוא דרך בה ישראל ומדינה פלסטינית עצמאית יחיו בדו-קיום בשלום זו עם זו

מקור: סקר שנערך בין אוקטובר 2014 לבין מאי 2015.

הנתונים עבור 2013 ועבור 2014 לקוחים מתוך סקרים שנערכו בישראל על ידי Pew Research Center. הסקרים משנת 2013 ומשנת 2014 לא כוללים את מזרח ירושלים, ואילו הסקר הנוכחי כולל משיבים ממזרח ירושלים. בניכוי תושבי מזרח ירושלים מתוצאות הסקר הנוכחי, שיעור הערבים שאומרים כי פתרון של שתי מדינות הוא אפשרי היה עולה עד 53%.

PEW RESEARCH CENTER

בקרב יהודים, רוב קטן של חילונים (56%) אומרים כי ישראל ומדינה פלסטינית עצמאית יכולות לחיות זו לצד זו בשלום. אך בקרב קבוצות אחרות, הדעה הנפוצה היא כי פתרון של שתי מדינות החיות בשלום אינו אפשרי.

ניתוח סטטיסטי נוסף מראה שלאחר נטרול הזהות הדתית (חרדי, דתי, מסורתי, חילוני) ומאפיינים דמוגרפיים אחרים כגון גיל, מין ורמת השכלה, דעותיהם של יהודים ישראלים לגבי היתכנות פתרון שתי המדינות קשורות באופן הדוק ביותר לאידאולוגיה הפוליטית שלהם.

בקרב מיעוט היהודים שאומרים כי הם בצד שמאל של הקשת האידאולוגית, 86% סבורים שניתן למצוא דרך לדו-קיום בשלום בין מדינת ישראל לבין מדינה פלסטינית עצמאית, לעומת 29% מאלה שבימין הפוליטי ולעומת 46% מאלה שבמרכז.

רוב היהודים בצד הימני הפוליטי מפקפקים בפתרון שתי המדינות

אחוז היהודים הישראלים אשר אומרים ...

	לא יודע / מסרב לענות %	(מרצון) תלוי %	לא %	כן %	
כל היהודים	3=100	10	45	43	
חרדים	2	12	64	22	
דתיים	3	12	61	24	
מסורתיים	4	11	49	35	
חילונים	2	8	34	56	
לפי אידאולוגיה פוליטית					
ימין	3	6	62	29	
מרכז	3	14	38	46	
שמאל	1	1	13	86	
פחות מתיכונית	4	6	53	38	
תיכונית / לימודים אקדמיים חלקיים	3	12	47	39	
תואר אקדמי+	2	10	36	51	

מקור: סקר שנערך בין אוקטובר 2014 לבין מאי 2015. המספרים עשויים שלא להסתכם ל-100% בגלל עיגול.

PEW RESEARCH CENTER

מרבית היהודים אומרים כי ההתנחלויות ביהודה ושומרון עוזרות לבטחון ישראל

יהודים ישראלים הביעו מגוון רחב של דעות לגבי הבניה בהתנחלויות היהודיות - בפרט ביהודה ושומרון - אשר ממשיכות לעורר מחלוקת בינלאומית, כולל מהלכים שנגקטו לאחרונה על ידי האיחוד האירופי לסמן מוצרים שמיצרים בהתנחלויות⁹. כיום 4% לערך מהיהודים הישראלים מתגוררים ביהודה ושומרון (לא כולל מזרח ירושלים).

יותר יהודים אומרים כי ההתנחלויות עוזרות לבטחון ישראל יותר מאשר מזיקות לו

אחוז הישראלים שאומרים כי המשך הבניה בהתנחלויות ... לבטחון ישראל

	לא יודע / מסרב לענות %	לא משנה (מרצון) %	מזיק %	עוזר %	
מרבית היהודים הישראלים שהשתתפו בסקר (42%) אומרים כי המשך הבניה בהתנחלויות עוזר לבטחון ישראל, ואילו שלושה מכל עשרה (30%) לא מסכימים ואומרים כי ההתנחלויות פוגעות בבטחון ישראל. רבע מהיהודים הישראלים (25%) אומרים כי ההתנחלויות לא משפיעות על בטחון ישראל כלל.	100=4	25	30	42	יהודים
דתיים נוטים יותר מתת-קבוצות יהודיות אחרות בישראל לתמוך בהתנחלויות; כשני שלישים (68%) מהדתיים אומרים כי הן עוזרות לבטחון ישראל ורק 13% אומרים כי הן מזיקות לבטחון המדינה. מחצית מהחרדים וכן 45% מהמסורתיים מסכימים כי ההתנחלויות עוזרות לבטחון ישראל, ושיעור נמוך יותר (13% מהחרדים ו-22% מהמסורתיים) אומרים כי הן מזיקות.	6	31	13	50	חרדים
	2	17	13	68	דתיים
	4	29	22	45	מסורתיים
	3	24	42	31	חילונים
					לפי אידאולוגיה פוליטית
	2	20	16	62	ימין
	5	32	32	32	מרכז
	1	5	81	13	שמאל
	4	7	63	26	ערבים
אך חילונים נוטים לעמדה הפוכה: כארבעה מכל עשרה חילונים (42%) אומרים כי ההתנחלויות ביהודה ושומרון מזיקות לבטחון ישראל, ואילו 31% אומרים כי הן עוזרות. היתר סבורים כי הן לא משפיעות, או שאין להם דעה לכאן או לכאן.	4	7	61	29	מוסלמים
	3	3	79	15	נוצרים
	16	10	66	8	דרוזים

מקור: סקר שנערך בין אוקטובר 2014 לבין מאי 2015. המספרים עשויים שלא להסתכם ל-100% בגלל עיגול.

PEW RESEARCH CENTER

דעותיהם של יהודים ישראלים לגבי ההתנחלויות קשורות

באופן הדוק לאידאולוגיה הפוליטית שלהם. רק 13% מאלה בצד שמאל של הקשת האידאולוגית אומרים כי הבניה בהתנחלויות עוזרת לבטחון ישראל. בקרב אלה בצד ימין, לעומת זאת, 62% אומרים כי המשך הבניה בהתנחלויות עוזר לבטחון המדינה.

⁹ ראו http://www.nytimes.com/2015/11/12/world/middleeast/eu-labels-israeli-settlements.html?_r=0

יהודים ישראלים שמגדירים את עצמם במרכז הקשת האידיאולוגית מחולקים באופן שווה לגבי נושא זה. שיעור דומה של אלה במרכז הפוליטי (32%) נוקט בכל אחת משלוש העמדות האפשריות: שההתנחלויות עוזרות לבטחון ישראל, מזיקות לבטחון המדינה או אינן משפיעות כלל.

רוב הערבים הישראלים (63%) אומרים כי ההתנחלויות מזיקות לבטחון ישראל, כולל רוב בקרב המוסלמים (61%), הנוצרים (79%) והדרוזים (66%).

לפרטים נוספים לגבי נושא זה ואחרים הקשורים לתהליך השלום, ראו פרק 9.

המתנחלים אופטימיים פחות לגבי תהליך השלום

בדוח זה, 4% מהמשיבים היהודים (3% מכלל הישראלים) שמתגוררים ביהודה ושומרון נכללים בניתוח של היהודים הישראלים בכללותם¹⁰. אולם הסקר כולל גם די ראינות עם מתנחלים כדי לאפשר השוואות בין דעותיהם לבין אלה של יהודים ישראלים אחרים¹¹.

באופן כללי, תושבי יהודה ושומרון דתיים הרבה יותר מיהודים אחרים. רוב איתן בקרב המשיבים היהודים שגרים ביהודה ושומרון (63%) הם אורתודוקסים, כולל 26% שמגדירים את עצמם חרדים וכן 36% שמגדירים את עצמם דתיים. לשם השוואה, 9% מהיהודים שגרים באזורים אחרים הם חרדים ועוד 12% הם דתיים. כתוצאה מכך, המתנחלים נוטים הרבה פחות מיהודים שגרים באזורים

אחרים בישראל להגדיר את עצמם כמסורתיים או חילונים.

הבדלים דתיים אלה בולטים במיוחד בשאלות הנוגעות לדעות על ישראל. בקרב המתנחלים, 85% אומרים כי אלוהים נתן את ארץ ישראל לעם היהודי - כולל כמעט כל (<99%) מהמתנחלים החרדים והדתיים - לעומת רוב קטן בהרבה בקרב יהודים ישראלים אחרים (60%) אשר מביעים עמדה זו.

באופן דומה, קיים פער גדול בין המתנחלים לבין היהודים האחרים בכל הקשור להשפעה של ההתנחלויות עצמן. כשני שלישים מהמתנחלים (65%) אומרים כי ההתנחלויות היהודיות עוזרות לבטחון ישראל, לעומת 41% מהיהודים הישראלים האחרים שאומרים כך.

בסך הכול, תושבי יהודה ושומרון אופטימיים פחות מיהודים שגרים במקומות אחרים לגבי האפשרות כי ניתן יהיה למצוא דרך לדו-קיום בשלום בין מדינת ישראל לבין מדינה פלסטינית עצמאית (33% לעומת 43%). בה בעת, המתנחלים נוטים יותר מיהודים ישראלים אחרים (68% לעומת 55%) לומר כי ממשלת ישראל פועלת בכנות להשגת הסכם שלום. פחות מתנחלים מיהודים אחרים אומרים כי ההנהגה הפלסטינית פועלת בכנות

להשגת שלום, אם כי יהודים מעטים יחסית, ללא קשר למקום מגוריהם, סבורים כי ההנהגה הפלסטינית כנה במאמציה בנושא זה.

רוב תושבי יהודה ושומרון אומרים כי ממשלת ישראל פועלת בכנות להשגת שלום

אחוז היהודים הישראלים אשר אומרים ...

מתגוררים ביהודה ושומרון %	מתגוררים במקום אחר %
------------------------------------	-------------------------------

עמדות לגבי תהליך השלום

פתרון של שלום הכולל שתי מדינות הוא אפשרי	33	43
ממשלת ישראל פועלת בכנות להשגת שלום	68	55
ההנהגה הפלסטינית פועלת בכנות להשגת שלום	4	11
ההתנחלויות עוזרות לביטחון ישראל	65	41

עמדות לגבי המדינה היהודית

מסכים בהחלט / מסכים כי ליהודים יש זכות לעלות לארץ	99<	98
מסכים בהחלט / מסכים כי ליהודים מגיעה אפליה לטובה	85	79
מסכים בהחלט / מסכים כי יש לגרש או לסלק ערבים מישראל	54	47
אלוהים נתן את ארץ ישראל לעם היהודי	85	60

מקור: סקר שנערך בין אוקטובר 2014 לבין מאי 2015.

PEW RESEARCH CENTER

¹⁰ כל הישובים המוגדרים במפקד האוכלוסין בישראל כשייכים ל"יהודה ושומרון" יכלו להיכלל במדגם. דוגמאות ליישובים בהם נערכו ראינות: בית אריה, אלקנה, מעלה אדומים וגבעת זאב.

¹¹ עבור שאלות אלה, החרגת המתנחלים ממדגם היהודים משנה את הדעה של כלל היהודים הישראלים באחוז אחד לכל היותר.

אם כי למתנחלים דעות שונות מעט לגבי תהליך השלום לעומת יהודים ישראלים אחרים, הם בדרך כלל מביעים עמדות דומות לגבי שאלות הקשורות לזכויות של יהודים וערבים בישראל. למשל, רוב כמעט מוחלט בשתי הקבוצות אומרים כי ליהודים ברחבי העולם צריכה להיות הזכות לעלות לישראל ולקבל אזרחות. וכמעט מחצית בכל אחת משתי הקבוצות אומרים כי יש לגרש או לסלק את הערבים מישראל, אם כי המתנחלים נוטים מעט יותר מיהודים אחרים להסכים בהחלט לאמירה זו (27% לעומת 20%).

רוב מכריע בקרב המתנחלים ביהודה ושומרון (85%) ובקרב יהודים אחרים (79%) מסכימים או מסכימים בהחלט כי ליהודים מגיעה אפליה לטובה בישראל - יותר מתנחלים מיהודים שגרים במקומות אחרים מסכימים בהחלט עם עמדה זו (57% לעומת 47%).

בקרב המתנחלים, האורתודוקסים (חרדים ודתיים גם יחד) הם אופטימיים הרבה פחות מהלא-אורתודוקסים (מסורתיים וחילונים) לגבי הסיכויים לפתרון של שלום בין שתי מדינות (23% לעומת 50%).

כשליש מהמסורתיים והחילונים שגרים ביהודה ושומרון (35%) מסכימים כי יש לגרש או לסלק ערבים מישראל, לעומת 65% מהמתנחלים החרדים והדתיים שמחזיקים בעמדה זו.

מתנחלים אורתודוקסים נוטים יותר מאלה שאינם אורתודוקסים לומר כי יש לגרש ערבים

אחוז התושבים היהודים ביהודה ושומרון שאומרים ...

	מתיישבים שאינם אורתודוקסים %	מתיישבים אורתודוקסים %
--	---------------------------------------	------------------------------

עמדות לגבי תהליך השלום

פתרון של שלום הכולל שתי מדינות הוא אפשרי	50	23
ממשלת ישראל עושה מאמץ אמיתי להשיג שלום	61	71
ההנהגה הפלסטינית עושה מאמץ אמיתי להשיג שלום	8	2
ההתנחלויות עוזרות לביטחון ישראל	50	74

עמדות לגבי המדינה היהודית

מסכים ביותר / מסכים כי ליהודים יש זכות לעלות לארץ	99<	99<
מסכים ביותר / מסכים כי ליהודים מגיעה אפליה לטובה	72	93
מסכים ביותר / מסכים כי יש לגרש או לסלק ערבים מישראל	35	65
אלוהים נתן את ארץ ישראל לעם היהודי	60	99<

מקור: סקר שנערך בין אוקטובר 2014 לבין מאי 2015. חרדים ודתיים מוגדרים כיהודים אורתודוקסים; מסורתיים וחילונים נחשבים לא-אורתודוקסים.

PEW RESEARCH CENTER PEW RESEARCH CENTER

ממצאים עיקריים נוספים של הסקר שנערך על ידי Pew Research Center בשנת 2015 כוללים...

- רוב החברים בכל הקבוצות הדתיות העיקריות בישראל מייחסים חשיבות רבה למשפחה, לימודים וקריירה. אך גם בתחומים אלה של הסכמה כללית, ישנם מספר הבדלים משמעותיים. למשל, בעוד שכמעט כל החילונים (99%) אומרים שחשוב להם להעניק לילדיהם השכלה כללית / חילונית טובה, רוב קטן בהרבה בקרב חרדים (69%) אומר זאת. ההפך הוא הנכון בכל הקשור להענקת השכלה **דתית** טובה: כמעט כל המשיבים החרדים (>99%) אומרים כי הדבר "חשוב מאוד" או "חשוב במידת מה" להם וכמחצית החילונים (54%) מסכימים לכך.
- חרדים נוטים פחות מיהודים אחרים בישראל – ופחות מקבוצות דתיות אחרות – להעריך קריירה שבצידה שכר גבוה או הזדמנות לנסיעות ברחבי העולם. רק כשני שלישים מהחרדים (68%) אומרים שחשובה להם הצלחה בקריירה שבצידה שכר גבוה, לעומת תשעה מכל עשרה דתיים, מסורתיים וחילונים – וכן תשעה מכל עשרה מוסלמים, נוצרים ודרוזים. מעט חרדים יחסית (16%) אומרים שחשוב להם לנסוע ברחבי העולם, לעומת שבעה מכל עשרה יהודים חילונים בישראל (69%) שאומרים כי הזדמנויות כאלה חשובות להם.
- בסקר התבקשו המשיבים לומר, במילים שלהם, מהי לדעתם הבעיה הגדולה ביותר לטווח ארוך שעומדת בפני ישראל. כארבעה מכל עשרה יהודים ישראלים ציינו בעיות כלכליות (אי-שוויון, עליית מחירי הדיור וכולי) ושיעור דומה ציינו בעיות בטחוניות שונות (אלימות וטרור, האיום האיראני וכולי) כבעיה הגדולה מכולן. ערבים, לעומת זאת, נוטים לציין בעיות כלכליות יותר מאשר כל סוג תשובה אחר. בשנת 2013, נשאלו יהודים בארה"ב מהו האתגר הגדול ביותר לטווח ארוך שעומד בפני ישראל, ובודדים (1%) ציינו בעיות כלכליות - לעומת כשני שלישים שצינו בעיות בטחוניות כבעיה הגדולה ביותר לטווח ארוך שעומדת בפני ישראל.
- כשליש מהגברים היהודים אומרים שהם חובשים כיפה או כיסוי ראש אחר בציבור. סוג הכיפה משתנה לפי תת-קבוצה בישראל, כאשר גברים חרדים נוטים יותר לחבוש כיפה מבד שחור ואילו גברים דתיים נוטים יותר לחבוש כיפה סרוגה (אשר כוללת לעתים קרובות דוגמה או צבע). אחת מחמש נשים ישראליות יהודיות אומרות שהן חובשות כיסוי ראש בציבור (פאה, שביס, צעיף או כובע).
- במהלך שנות התשעים, לאחר נפילת ברית המועצות הגיע לישראל זרם של יהודים מהרפובליקות הסובייטיות לשעבר, אשר יצר קבוצה גדולה שהייתה באופן בולט פחות דתית מכלל היהודים הישראלים. לרבים מהעולים הללו יש כיום ילדים שנולדו בישראל - ויש סימנים שבני הדור השני הזה, כלומר יהודים ישראלים שלפחות אחד מהוריהם נולד בברית המועצות לשעבר, הם יותר דתיים מהוריהם (אם כי עדיין פחות דתיים מכלל היהודים הישראלים). למשל, 70% מבני העולים מהדור השני אומרים כי הם מאמינים באלוהים, שיעור גבוה יותר מאשר 55% מהעולים מברית המועצות לשעבר בני הדור הראשון שהביעו אמונה באלוהים.

- יהודים ישראלים מחולקים פחות או יותר באופן שווה בין שני סוגי זהות אתנית: יהודים אשכנזים (ששורשיהם נעוצים, מבחינה גאוגרפית, במרכז ומזרח אירופה) וכן יהודים ספרדים או מזרחיים (ששורשיהם נעוצים, מבחינה גאוגרפית, בעיקר בספרד, באגן הים התיכון או במזרח התיכון). חרדים וחילונים נוטים יותר להגדיר עצמם כיהודים אשכנזים, ואילו דתיים ומסורתיים נוטים יותר להגדיר את עצמם כיהודים ספרדים / מזרחיים.
- אם כי המוסלמים שגרים בישראל, בכללותם, הם יותר דתיים מאשר יהודים ישראלים - הם פחות דתיים מאשר מוסלמים שחיים בארצות אחרות באזור. למשל, כשני שלישים מהמוסלמים בישראל (68%) אומרים כי הדת חשובה מאוד בחייהם – שיעור גבוה יותר מהשיעור המקביל של מוסלמים בלבנון (59%), אך נמוך יותר מהשיעור של מוסלמים בירדן (85%), בשטחי הרשות הפלסטינית (85%) ובעיראק (82%) שאומרים זאת.
- בין הקבוצות הדתיות העיקריות בישראל קיימות מעט מאוד תנודות (המרות דת). יהודים, מוסלמים, נוצרים ודרוזים כמעט תמיד מוסיפים להזדהות בחייהם הבוגרים עם אותה דת שגדלו בה כילדים. אך בקרב היהודים הישראלים, נרשמה תנועה מסוימת בין ארבע הקבוצות העיקריות. בעוד שכתשעה מתוך עשרה יהודים ישראלים שגדלו כחרדים (94%) או חילונים (90%) עדיין מזדהים באותן קטגוריות, רק כמחצית מאלה שגדלו כדתיים עדיין מזדהים כדתיים (54%), ושני שלישי מאלה שגדלו כמסורתיים עדיין מזדהים כמסורתיים (67%). באופן כללי, התנודות נוטות להיות לעבר הכיוון החילוני יותר.

איך הדת בישראל משתנה לאורך זמן

אם כי זהו הסקר המקיף הראשון שנערך על ידי Pew Research Center לגבי הדת בישראל, נתונים שנאספו באמצעות [מפקד האוכלוסין בישראל](#), [סקר החברה הישראלית](#), [מרכז גוטמן לסקרים](#) וסקרים קודמים שנערכו על ידי Pew Research Center בישראל - מראים כי הנוף הדתי בישראל משתנה לאורך זמן, לפחות בשלוש דרכים חשובות:

- שיעור היהודים באוכלוסיה הכללית קטן והולך, ואילו שיעור המוסלמים באוכלוסיה גדל והולך.
- בקרב היהודים, שיעור האורתודוקסים גדל באטיות, בעיקר בשל שיעורי הילודה הגבוהים בקרב חרדים.
- סקרים שנערכו לאורך זמן מראים ירידה קלה בשנים האחרונות בשיעור היהודים הישראלים אשר מדווחים על רמות מתונות של הקפדה דתית. הירידה המדווחת במה שניתן לכנות "המרכז הדתי" מרמזת כי ייתכן שהחברה בישראל הופכת להיות יותר מקוטבת מבחינה דתית.

לטווח ארוך, שיעור המוסלמים מכלל אוכלוסיית ישראל עולה

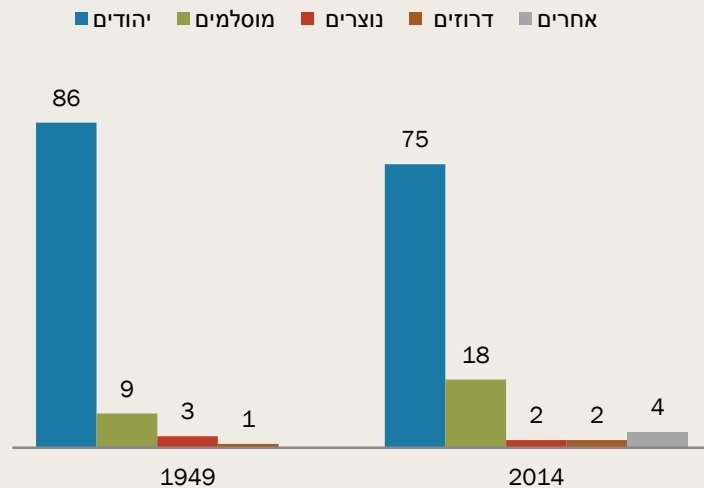
על פי נתוני מפקד האוכלוסין בישראל, הנוף הדתי בארץ השתנה בהדרגה, כאשר שיעור האוכלוסייה שמגדירה את עצמה 'יהודים' יורד – ועולה שיעור אלה המגדירים את עצמם 'מוסלמים' או שאינם מזדהים עם אף אחת מארבע הקבוצות הדתיות העיקריות (יהודים, מוסלמים, נוצרים ודרוזים).

בשנת 1949, זמן קצר לאחר הקמת המדינה, מצא מפקד האוכלוסין הראשון בישראל כי 86% מהאוכלוסין היו יהודים, 9% היו מוסלמים, 3% היו נוצרים ועוד 1% היו דרוזים. נכון לשנת 2014, שיעור המוסלמים באוכלוסייה הוכפל ל-18% ואילו שיעור היהודים ירד ב-11 נקודות אחוז, ל-75%. שיעור הנוצרים באוכלוסיית ישראל קטן גם הוא, מ-3% ל-2% ואילו שיעור הדרוזים עלה מ-1% ל-2%.

בה בעת, שיעור גדל והולך מבין הישראלים (4% בשנת 2014) אינם מזדהים עם אף אחת מהקבוצות הדתיות האלה ומסווגים 'אחרים' במפקד האוכלוסין. מספר זה כולל בני משפחה לא-יהודים של יהודים שעלו לישראל מברית המועצות לשעבר, ישראלים אחרים שאינם מזדהים עם דת כלשהי, בני הדת הבהאית ומספר קטן של קבוצות דתיות קטנות יותר בישראל.

השינוי לאורך זמן בנוף הדתי בישראל

אחוז הישראלים אשר מוגדרים כ...

מקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה בישראל.

בשנת 2014, הוגדרו 4% מהישראלים כ"אחרים" על ידי מפקד האוכלוסין. מספר זה כולל בני משפחה לא-יהודים של יהודים שעלו לישראל מברית המועצות לשעבר, ישראלים אחרים שאינם מזדהים עם דת כלשהי, בני הדת הבהאית ומספר קטן של קבוצות דתיות קטנות יותר בישראל. בשנת 1949, לא הוגדרו ישראלים כלשהם כ"אחרים" על ידי מפקד האוכלוסין.

הבדלים קטנים בין מפקד האוכלוסין לבין הסקר של Pew Research Center בהתפלגות הדתות בישראל עשויים לנבוע מהאוכלוסייה שנכללה (ישראלים בני כל הגילים במפקד, לעומת גילאי 18 ומעלה בסקר) וכן מההגדרה של "יהודים" בסקר וטווח טעות הדגימה בקשר לסקר.

PEW RESEARCH CENTER

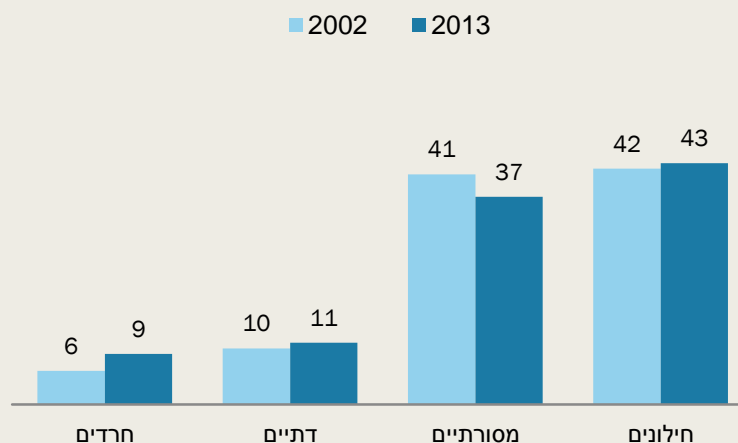
שיעור האורתודוקסים בקרב היהודים הישראלים גדל באטיות

אם כי רוב היהודים הבוגרים בישראל אינם מזדהים כאורתודוקסים, שיעור האורתודוקסים באוכלוסיה גדל לאורך זמן. נתונים שנאספו על ידי סקר החברה הישראלית בין השנים 2002 - 2013 מראים כי שיעור היהודים בגילאי 20 ומעלה אשר מזדהים כאורתודוקסים גדל מ-16% ל-19% בתקופה האמורה, ואילו שיעור הלא-אורתודוקסים קטן מ-84% ל-80%. שיעור החילונים נותר יציב פחות או יותר, ואילו שיעור המסורתיים - שלעיתים קרובות מפגינים רמה בינונית של הקפדה דתית - ירד בשיעור הגדול ביותר¹².

בקרב קבוצות יהודים, הגידול הרב ביותר לאורך זמן היה בקרב חרדים. בסקר החברה הישראלית משנת 2013, הזדהו 9% מהיהודים הישראלים הבוגרים כחרדים - עלייה לעומת 6% כעשור לפני כן.

קטגוריות יהודיות לאורך זמן

אחוז היהודים הישראלים בגילאי 20 ומעלה אשר מזדהים כ...

מקור: סקר החברה הישראלית שנערך על ידי הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה בקרב בוגרים בגילאי 20 ומעלה.

מסורתי מוגדר כסיכום של "מסורתי-דתי" ושל "מסורתי-לא כל כך דתי".

בשל טווח השגיאה בסקרים, הבדלים בניסוח השאלות, השפעות ההקשר ואוכלוסיות שונות בשני הסקרים (סקר החברה הישראלית מראיין משיבים בגילאי 20 ומעלה), ייתכן כי המספרים אינם מתאימים במדויק להתפלגות הדתית של יהודים בסקר הנוכחי של Pew Research Center.

PEW RESEARCH CENTER

¹² מאחר שסקר החברה הישראלית משתמש בשאלות המנוסחות בצורה שונה מעט לעומת הסקר הנוכחי, שיעור היהודים הבוגרים אשר מזדהים כמסורתיים שונה בנתוני סקר החברה הישראלית לעומת הסקר של Pew Research Center. ניתוח המגמות לאורך זמן מבוסס אך ורק על סקרים קודמים של סקר החברה הישראלית - ולא על השוואות מול הסקר החדש.

אחד הגורמים לגידול זה הוא גודל המשפחה. בסקר הנוכחי של Pew Research Center נשאלו המשיבים כמה ילדים היו להם בכל חייהם; בקרב יהודים, גברים ונשים בגילאי 40 ומעלה, 28% מהחרדים אומרים שיש להם שבעה ילדים או יותר. לשם השוואה, רק מעטים בקרב הדתיים (5%), המסורתיים (2%) והחילונים (>1%) אומרים כי יש להם מספר כזה של ילדים¹³.

כתוצאה מההבדלים בשיעורי הילודה, שיעור החילונים קטן יותר בקרב יהודים בוגרים בגילאי 30 ומטה (44%) מאשר שיעורם בקרב יהודים בגילאי 50 ומעלה (52%). בקרב יהודים בגילאי 18 עד 29, 12% הם חרדים - לעומת 8% בקרב גילאי 50 ומעלה.

חרדים יש יותר ילדים באופן משמעותי לעומת יהודים אחרים

אחוז היהודים הישראלים בגילאי 40 ומעלה אשר להם ... ילדים

	0-1	2	3-6	+7
	%	%	%	%
חרדים	1	4	63	28
דתיים	3	7	84	5
מסורתיים	6	20	71	2
חילונים	14	36	50	*

מקור: סקר שנערך בין אוקטובר 2014 לבין מאי 2015. התשובות הבאות אינן מוצגות: לא יודע / מסרב לענות.

PEW RESEARCH CENTER

שיעור החילונים בקרב יהודים זקנים יותר גבוה משיעורם בקרב יהודים צעירים יותר

אחוז היהודים הישראלים שהם ...

בגילאי ...	חרדים	דתיים	מסורתיים	חילונים
	%	%	%	%
18-29	12	13	31	44
30-49	10	14	26	50
+50	8	11	29	52

מקור: סקר שנערך בין אוקטובר 2014 לבין מאי 2015. יהודים שלא הזדהו עם אף תת-קבוצה אינם מוצגים.

PEW RESEARCH CENTER

¹³ לדעת דמוגרפים, גיל 40 הוא בדרך כלל הגיל שבו רוב הנשים עברו את גיל הפוריות - כלומר את השנים העיקריות ללידת ילדים. לרוב, בקרב יהודים ישראלים ובקרב תת-קבוצות שלהם, גברים ונשים דיווחו על מספר דומה של ילדים. לכן, מתוך התחשבות בשיקולי גודל המדגם, הדוח מנתח את הפוריות של גברים ונשים יחדיו. בקרב אוכלוסיות אחרות מסוימות, מקובל כי גברים מדווחים שהיו להם פחות ילדים מאשר נשים.

סימנים לקיטוב דתי

סקרים קודמים שנערכו על ידי Pew Research Center, מרכז גוטמן לסקרים במכון לדמוקרטיה בישראל ומכון גוטמן לשעבר, מראים ירידה בשנים האחרונות בשיעור היהודים הישראלים שמדווחים על רמות ביניים של הקפדה דתית.

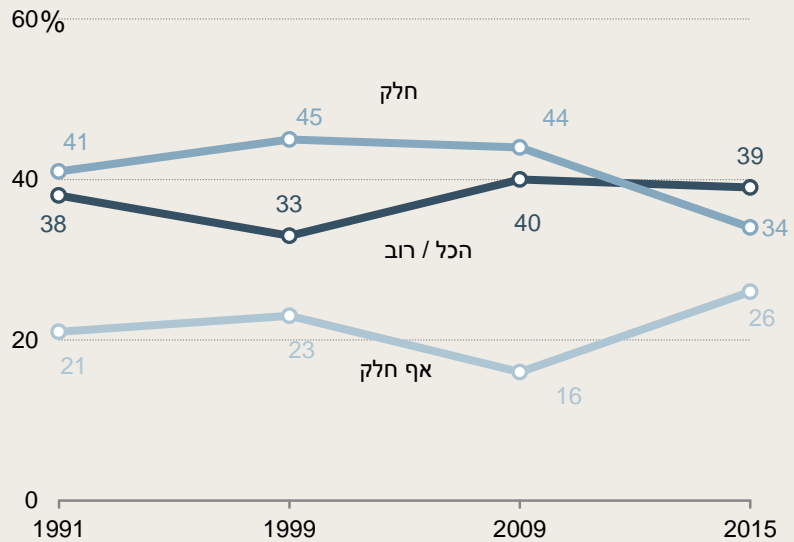
השוואת התוצאות בסקר הנוכחי עם סקר קודם שנערך על ידי **מרכז גוטמן** ומכון גוטמן לשעבר, מראה כי שיעור היהודים הישראלים שאומרים כי הם מקיימים חלק מהמסורת היהודית ירד לשליש (34%), לעומת ארבעה מכל עשרה בסקרי גוטמן שנערכו בין השנים 1991 לבין 2009. הירידה בשיעור המרכז לוותה בעליה לאחרונה בשיעור המשיבים שאומרים כי הם לא מקיימים כלל את המסורת היהודית, ואילו שיעור המשיבים שאומרים כי הם מקיימים את כל או רוב המסורת נותר פחות או יותר ללא שינוי מאז שנת 2009.

ניתן לראות מגמה דומה בשאלה לגבי חשיבות הדת בחיי האנשים. מאז שנת 2007, כאשר השאלה

נשאלה לאחרונה בסקר של Pew Research Center, ירד שיעור היהודים הישראלים שאומרים כי הדת "חשובה במידת מה" בחייהם מ-36% ל-26%, ואילו שיעור האומרים כי הדת "חשובה מאוד" בחייהם עלה מ-24% ל-30%. שיעור האומרים כי הדת "לא מאוד חשובה" או "כלל לא חשובה" בחייהם גם הוא עלה מעט: מ-38% בשנת 2007 ל-44% בסקר החדש.

לאחרונה חלה ירידה בשיעור היהודים שאומרים כי הם מקיימים "חלק" מהמסורת הדתית

אחוז היהודים הישראלים שאומרים כי הם מקיימים ... מהמסורת היהודית

מקור: סקר שנערך בין אוקטובר 2014 לבין מאי 2015; נתונים לשנת 2009 ממרכז גוטמן לסקרים; נתונים לשנת 1991 ולשנת 1999 ממכון גוטמן.

בסקרים של גוטמן ובשאלון בשפה העברית של סקרי Pew Research Center, קטגוריות התשובה שהוצעו למשיבים היו: "איני מקיים כלל", "איני מקיים במידת מה", "אני מקיים במידה רבה", "אני מקיים באופן קפדני".

PEW RESEARCH CENTER